

Zondagsschoolboekje

Titel: Kopje onder en de gevolgen er van

Auteur: Jan Veltman

Illustrator: Frans van Noorden

Uitgever: G.F. Callenbach, Nijkerk

Druk: 2

Jaar van uitgave: 1930

KOPJE ONDER EN DE GEVOLGEN ER VAN

DOOR

JAN VELTMAN

GEILLUSTREERD DOOR FRANS VAN NOORDEN

TWEDE DRUK

NIJKERK — G. F. CALLENBACH

4

KOPJE ONDER EN DE GEVOLGEN ER VAN

baas van de herberg aan den overkant. In de week werkte hij voor Hutink op 't land, en 's Zondags moest hij helpen in de herberg. En soms moesten er boodschappen gedaan worden, en dan wenkte vader, dat Reinder dadelijk moest komen. Daarom moest Reinder 's Zondags altijd gereed, en in huis of vlak bij huis zijn.

't Eenige mooi, dat de jongen daaraan vond, was, dat hij er voor betaald werd, en moeder voor dat geld zich wat versterkends kon aanschaffen. Daarom was hij wel blij met het geld, maar hij vond het toch vervelend, dat hij heel den dag in of vlak bij huis moest zijn.

„Jij bent al genoeg buiten geweest, Koba! — fluisterde hij — ik kon nu ook wel eens het veld in; ik zal niet te ver gaan, en jij zoudt mij dan kunnen waarschuwen, als Hutink mij noodig had!”

Koba gunde hem graag een wandelingetje.

„Ga maar! — fluisterde ze — ik zal wel goed uitkijken!”

„Ja, maar moeder moest het ook goed vinden!”

„Mag 'k wel even buiten, 't veld in, moeder?”

Moeder had het fluisteren wel gehoord, en begreep heel goed, hoe Reinder zich hier verveelde.

„Zeker, — zei ze — je mag best even 't pad op, maar je moet niet met de heidejongens meedoen!”

Reinder kende die boodschap reeds lang.

„Maar dat doe ik immers nooit, moeder!”

„Nou, ga dan maar even!”

De jongen knipte met duim en vinger, dat het klapte, gaf moeder een aaike over haar gelaat, zei: „Dag!” en stapte naar buiten. Maar dan keek hij uit, of hij ook ergens de „heidejongens” zag, om dan vast dien kant niet uit te gaan, want van die „lieverds”, zooals hij ze noemde, had hij nog grooter afkeer dan moeder.

De „heidejongens”. — dat was me een volkje! Vader noemde ze „heidens”. En ze leefden als heidenen. Onderscheid tusschen werkdagen en Zondagen schenen ze niet te kennen; maar 's Zondags troepten ze samen en haalden allerlei jongensstreken uit. Een kerk was daar niet, en niemand dacht er aan, naar een kerk te gaan. Wel was in de nabijheid een Evangeliesatiegebouw, waar Zondags-

I.

'T GEZIN VAN BRINK EN DE HEIDEJONGENS.

't Was Zomer en Zondag.

Doch 't was al over vier uur, want boer Jansen kwam langs 't pad naar de wei, om de koeien te melken.

Reinder en Koba stonden door de kleine ruitjes naar buiten te kijken. Buiten was 't zoo mooi en zoo gezellig; hier in de eenvoudige dagloonerswoning zoo somber en stil.

Moeder lag nu wel niet op bed, zooals heel den winter, en heel het voorjaar — 't was haar te warm geworden en nu lag ze op stoelen in de kamer — maar ze was toch dezelfde zieke moeder van voor een paar jaar. De kinderen moesten rustig zijn en stil. Wat konden ze dan al beter doen, dan naar buiten kijken, en nu en dan fluisterend iets tot elkander zeggen?

't Huisje stond aan de vaart, en aan den overkant was een herberg, die vooral 's Zondags druk bezocht werd, en meest door jonge menschen. O, 't ging daar nu zoo vroolijk en grappig toe, zoodat Koba soms 't lachen niet kon laten.

Maar Reinder, die een paar jaar ouder was dan zijn zusje — hij was dertien — had geen zin om te lachen. Hij vond alles even vervelend. Altijd vond hij 's Zondags alles vervelend. Wat was er ook aan voor zoo'n levenslustigen, gezonden buitenjongen, om heel den dag in huis te moeten zijn. Koba ging wel spelen met de kinderen, maar hij moest thuis blijven.

Want vader, Albert Brink, was knecht bij Hutink, den

'T GEZIN VAN BRINK EN DE HEIDEJONGENS

5

school werd gehouden, en waar 's Zondagavonds door een Evangelist uit een naburig dorp de Blijde Boodschap van Jezus Christus werd bekend gemaakt; maar slechts weinigen van de zeer talrijke heidebevolking waagden het, dat gebouwtje binnen te gaan.

't Was dom van vader Brink, dat hij de heidejongens „heidens” noemde, en zich en zijn gezin heel wat hooger achtte. Leefden ze dan zelf ook niet als heidenen? Ze

gingen immers nooit naar een kerk; ze hadden zelfs geen Bijbel, geen kerkboek in huis, en ze werkten en verdienden 's Zondags net zoo hard als in de week! En Reinder en Koba wisten niet eens, wat een Zondagsschool was!

't Eenige onderscheid met de heidensche heidebevolking was, dat Brink en zijn gezin altijd in een welvarend groot dorp hadden gewoond, en de kinderen daar altijd geregeld de school hadden bezocht en net waren opgevoed. Maar ook daar hadden ze, wel net en fatsoenlijk, als zonder God en Zijn Woord geleefd, hoewel moeder anders opgevoed was en beter wist.

Door moeders sukkelen verarmd, waren ze hier in de hei terecht gekomen. Hier in deze wereld van „heidens.“ Och, 't leek erger dan 't was. De jongens waren niet ondeugender dan stads- en dorpsjongens, als deze in troepen bij elkander zijn, en zich de politie op een afstand wanen. 't Grootste onderscheid zat in de kleeen: de heidejongens droegen ruwe, grove kleeen om hun lijf en klompen aan de voeten, en de stads- en dorpsjongens leken wel heertjes.

Maakt het dan verschil, of je vloekt en leelijke woorden zegt met mooie kleeen en gladde schoenen aan, of dat je dat doet met ruwe, leelijke kleeen aan? Maakt God in den hemel verschil tusschen mooie en ruwe kleeen? Telt God in den hemel de zonden van net opgevoede en goed onderwezen kinderen voor minder dan de zonden van ruwe kinderen uit de hei, die nauwelijks kunnen lezen?

Dicht bij de herberg kruisten twee wegen elkander, en daar was dus een brug over het niet breede vaarwater. 't Waren daar slechts voetpaden en 't hoefde dus maar een smalle brug te zijn. 't Was niets dan een dikke, breede, lange plank, die aan één kant met een spil vast zat, zoodat ze op die spil kon draaien. Kwam er een schip, dan stootte dit tegen de plank, en deze draaide dan „af“, zoodat het schip er door kon varen.

Hier bij deze brug, bij dit kruispunt, kwamen vooral de jongens uit den omtrek bij elkander. Hier ook passeerden 's Zondags veel wandelaars uit de nabijgelegen drie aanzienlijke dorpen.

Nu is 't steeds zoo geweest, en 't zal wel zoo blijven ook, dat jongens van buiten en jongens uit dorpen en steden altijd op vijandigen voet met elkander leven. Komen de buitenjongens in dorp of stad, dan worden ze daar geplaagd, beschimpt en voor 't lapje gehouden. En komen de dorps- en stadsjongens buiten, dan worden ze op allerlei scheldwoorden en plagerijen getrakteerd.

En, helaas! niet alleen jongens, maar ook groote menschen. O, wat is dat dom, wat is dat dom! En wat slecht! Daarvan wist dit kruispunt hier!

haast kwam. En ja, daar kwam een meneer, dezelfde, dien Reinder reeds gezien had.

„'t Is 'm!“ zei er één.

„'t Is 'm niet! — zei een ander. — Je ziet toch, dat deze geen hoogen hoed op heeft!“

„'t Is 'm wèl! Nu moet hij kopje onder!“

„'t Is 'm niet!“

De laatste had gelijk. 't Was de nieuwe belastingcontroleur, die voor een paar weken uit Brabant naar deze landstreek gekomen en hier dus nog vreemd was. Hij zag er zeer deftig uit en toerde van uit het nabije dorp hier nu eens te voet rond, om eens kennis te maken met deze, voor hem nieuwe, wereld.

Bij 't kruispunt bleef hij even staan, om rond te zien, of hij al of niet over de brug zou gaan.

De jongens stonden op een twintig treden afstands hem aan te gapen.

„Jongelul! — zei hij vriendelijk — zoudt u me kunnen zeggen, of ik langs dit pad weer naar 't dorp terug kan?“

De jongens zeiden geen woord, maar trokken leelijke gezichten, alsof ze niet goed wijs waren. Dan keken ze elkander grijnslachend aan, gromden en bromden wat en begonnen 't uit te proesten van lachen.

De heer herhaalde beleefd zijn vraag.

„Wat zeit ie nou?“ zei de een.

„Wat wil ie? Mot ie wat?“ een ander.

En weer begonnen ze te lachen.

„Meheer, je mot over de brug!“

„Over de brug! Dan kom je d'r wel!“

Nu begonnen ze allen te roepen:

„Over de brug! Over de brug, broekiesmeneer! Over de brug om een nat broekie!“

Gelukkig, mijnheer zag op eenigen afstand een jongen, die netter gekleed en zeker geen vriend van deze ruwe jongens was. Hij ging naar hem toe, vroeg hem, wat hij gaarne wilde weten en kreeg een beleefd antwoord terug.

„Mijnheer, u moet niet over de brug, maar hier dit pad inslaan. Als u even verder bent, kunt u al den toren van

II.

EEN LEELIJKE STREEK.

Wat genoot Reinder van zijn wandeling! Want al was hier nog veel hei, toch waren hier en daar groote stukken bosch, en wei- en bouwland aangelegd, en 't was een lust, om daar langs te wandelen.

Maar, zonder dat hij er aan gedacht had, kwam hij in de nabijheid van het kruispunt bij de brug, en hoorde er jongensstemmen. Hij was eerst van plan, om terug te gaan, maar omdat hij daar een hem onbekend heer zag, bleef hij staan achter 't struikgewas in den slootswal.

Dat was van groot belang, al wist hij dat zelf niet. Want de jongens hadden een plan gemaakt, een prachtig plan, zooals zij meenden. Ze zouden den Evangelist, die vóór zes uur hier over de brug moest komen, in de vaart laten tuimelen. Onder het eene eind van de plank, waar deze op een balk lag, hadden ze knikkers gelegd, en daar een lang touw vastgebonden. Op een afstand van de brug zaten ze nu in den waartsval en hielden het touw daar vast. Als de Evangelist straks midden op de brug was, zouden ze aan het touw trekken, en dan draaide de brug „af“ en ging de Evangelist kopje onder. Wat zouden ze dan een schik hebben!

Waarom ze 't juist op den Evangelist gemunt hadden? Och, dat wisten ze zelf niet. Ze hadden wel van 't Evangelisatiegebouw gehoord, en daar met minachting en verachting over hooren spreken. Waarom? Ja, dat wisten ze niet. Maar 't moest toch iets slechts zijn, anders zouden de menschen er geen kwaad van spreken. En de mannen en vrouwen en kinderen, die daar gingen, deugden ook niet. En de Evangelist, die daar preekte, moest dan wel de meest ondeugende zijn. Vooral omdat hij ook een „meneer“ was, iemand die hier niet thuis hoorde. Zij zouden hem nu in 't water laten tuimelen en dan zou hij wel nooit hier terugkomen.

De jongens stonden uit te kijken, of de Evangelist niet

't dorp zien. Ik zal een eindje met u meegaan tot aan 't pad, dat recht naar 't dorp loopt!“

De jongens schreeuwden:

„Meheer, over de brug! Over de brug!“

Doch de controleur vertrouwde Reinder — want die was het — en liet zich geleiden tot aan 't pad, dat recht naar 't dorp liep.

Reinder keerde nu terug, niet langs de brug aan 't kruispunt, maar door hem bekende veldpaadjes. Een poosje

hoorde hij in de verte nog het gejoel van de jongens, maar dan in eens werd het heel stil.

Nu halen ze vast weer een of ander uit, dacht Reinder; en hij had goed gedacht.

De jongens hadden den Evangelist zien komen, en gedroegen zich in eens als heel brave jongens. Mijnheer kende ze goed, en vreesde, dat ze iets in hun schild voerden. Maar zij groetten hem vriendelijk, en namen zelfs de pet voor hem af, wat ze nog nooit hadden gedaan. De jongens schijnen hun leven te verbeteren, dacht hij, en groette beleefd terug.

Alle vrees was geweken, en welgemoed stapte hij op de brug — — —

Maar wat 'n vreemd gevoel kreeg hij in eens; 't was of heel de wereld draaide — — —
Plons — — — daar plofte hij in de vaart. Nu kwamen in eens al de jongens naderbij en schreeuwden:

„Help! hulp! De dominee leit in 't water! Hulp! hulp!”

Maar de man klauterde reeds zelf uit het niet diepe water den wal op.

En de snaken stonden nu wijs bij elkander te redeneeren, hoe 't misschien gekomen was, dat de dominee te water was geraakt. Ze zakten nu echter gauw af, en maakten er zich blij mee, dat de dominee nu niet kon preeken en de menschen in 't kerkje nu wel dadelijk naar huis konden gaan.

Maar ze hadden 't mis. Mijnheer De Bruin, de Evangelist, begaf zich naar een kennis in de nabijheid, waar hij aan droge kleeren geholpen werd.

't Begon nu wel een half uurtje later dan gewoonlijk, maar de Evangelieprediking ging gewoon door. Alleen, er waren nu heel wat meer hoorders dan anders, en ze dachten, dat mijnheer nog nooit zoo ernstig en zoo recht uit het hart en tot de harten had gesproken.

Na den dienst bleek het, dat sommige van de hoorders wisten, dat eenige jongens den prediker in 't water hadden laten tuimelen, en ze wisten zelfs hoe dat mogelijk was geweest. De mannen bleven nog wat bij elkaar in 't gebouw, om te bespreken, of ze de politie met het geval in kennis zouden stellen, maar mijnheer zei:

„Nee, nee! niet naar de politie! De Heere heeft mij bewaard en zal mij bewaren. Die jongens weten niet wat zij doen; zij hebben 't niet zoo kwaad bedoeld. Als ze wisten, wat ze deden, zouden ze het niet gedaan hebben. 't Is beter, dat wij voor hen bidden, dat zij zich bekeeren, en wij moeten eens vriendelijk met die jongens spreken, en ze naar Jezus, den Vriend van ondeugende jongens en meisjes, trachten te leiden. Want dan eerst zullen ze goed terecht komen. — Nee, nee! niet naar de politie! — En als de politie er zich toch mee gaat bemoeien, zal ik ze zien vrij te spreken!”

zeker. En daar moest een eind aan komen. Daarom ging hij naar de politie, en deze zou de zaak dadelijk onderzoeken.

Reeds Dinsdag kwam er een agent in de herberg van Hutink, en juist had Reinder een boodschap voor den herbergier gedaan. Hij hoorde nu, waarvoor de agent hier was.

„Ik weet, wie 't misschien gedaan hebben!” zei Reinder. De herbergier keek in eens met een boezen verbiedenden blik naar hem, en zei:

„Ja, misschien — misschien! maar daar heeft de politie niets aan. Als je iets niet zeker weet, moet je je mond houden!”

Reinder ging nu heen, omdat hij dacht, dat de baas 't zoo 't liefst had. Maar de agent had goed gehoord, wat de jongen zei, en den veelbetekenenden blik van den herbergier wel opgemerkt. Hij begreep, dat die jongen er genoeg van wist, en dat de herbergier er belang bij had, dat de agent de waarheid niet kwam te weten. Hij ging dus heen en volgde Reinder en in de nabijheid van het kruispunt begon hij een vriendelijk praatje met hem.

„Zeg, mejongen, wie was er toen bij je?”
De jongen dacht, dat de agent al alles wist: dat de herbergier 't had verteld, en daarom zei hij:

„Een meneer die naar 't dorp moest, maar ik weet niet, wie 't was!”

„En wat deden ze toen?”

„Ze wilden hem over de brug hebben!”

„Wie wilden dat?”

„De jongens!” Hij noemde de namen van een achttal. „Dat komt precies uit!” zei de agent, en schreef de namen in zijn boekje.

„Maar waarom wilden ze nu dien meneer over de brug hebben?”

„Kijk, — zei Reinder en ging met den agent naar de draaibrug. Kijk, dan leggen ze hier knikkers, een stuk of vier, vijf. En hier binden ze een lang touw aan vast, en als dan iemand uit het dorp over de brug zal gaan, trekken ze aan het touw; dan gaat de brug af, en de man schrikt dan, dat vlak voor zijn voeten de brug af

Sommige mannen hoorden vreemd op, dat de prediker dit zei, en begrepen het niet. Maar anderen begrepen het wel, want dezen kenden de liefde van God en de genade van Jezus, den Zaligmaker.

III.

DE POLITIE OP ZOEK NAAR DE DADERS.
REINDER KENT ZE.

Toen Reinder thuis was gekomen, vertelde hij fluisterend aan Koba de ontmoeting met den deftigen mijnheer.

„Als ik er niet geweest was, zouden ze vast wat met hem uitgehaald hebben, want een poosje later hadden ze een ander te pakken. 'k Heb ze hooren lachen en tieren!”

„Wie waren 't?” vroeg Koba.

Hij noemde enkele namen; moeder hoorde 't en zei: „Maar, Reinder, dan ben je toch bij de jongens geweest!”

„Nee, moeder, — zei hij — maar 'k zag, dat ze een heer in de maling zouden nemen, en toen kwam die meneer naar mij toe, en 'k ben toen een eindje met hem meegegaan om hem het pad te wijzen!”

„O, dan is 't goed!” zei moeder, gerustgesteld.

Maar den volgenden dag eerst kwam Reinder te weten, dat de jongens den Evangelist in 't water hadden laten tuimelen. En vader had het ook al van Hutink gehoord, want het was als een grap in de herberg verteld, dat de jongens den dominee kopje onder hadden laten gaan.

De controleur hoorde ook, wat er gebeurd was, en nu begreep hij, dat de jongens ook hem in 't water hadden willen laten tuimelen, en dat ze hem daarom gezegd hadden, dat hij over de brug moest. Hij vond het verschrikkelijk, dat die jongens daar zoo slecht waren. In dit oord hier, meende hij, was een mensch zijn leven niet

gaat. En dan lachen de jongens hem uit. O, dan hebben ze zoo'n schik!”

„Ja, maar dien meneer, den Evangelist, hebben ze niet maar laten schrikken, maar hem in 't water laten tuimelen. Hij had kunnen verdrinken! Dat moet zwaar gestraft worden!”

Aan zware straf had Reinder heelemaal niet gedacht, want de jongens deden zooveel, waarvoor nooit iemand hen strafte. Maar nu zouden ze het dan komen te weten!

De agent vroeg hem, of hij dien meneer, den controleur, zou herkennen.

„O, jawel!”

„Zou je dan nu dadelijk met me mee willen gaan naar dien meneer?”

„Zeker wel, maar dan moet ik eerst moeder vragen. We wonen hier vlak bij!”

Samen gingen ze het huisje binnen, en daar moeder toestemming gaf, stapten ze al spoedig samen op naar 't dorp.

Een uurtje later zaten ze bij den controleur op 't kantoor. De agent hoorde nu beiden nauwkeurig uit, en ging heen. Reinder wilde nu ook gaan, maar de controleur wou graag hem nog even alleen spreken.

„'k Wil graag je naam en den naam van je vader weten. Schrijf die hier maar eens op!”

Reinder schreef netjes de namen op, en vertelde op mijnheers verzoek, waar hij woonde, wat zijn vader deed, en wat hij zelf dacht te worden.

„Goed, — zei meneer — ik kom eens je ouders bezoeken, en we spreken dan elkander wel weer!”

Opgetogen ging Reinder heen. Wat een aardige, vriendelijke meneer was dat! — Wat hij er toch wel mee bedoelde, dat hij met vader en moeder zou willen spreken!

Haastig stapte hij naar huis, en had daar heel wat te vertellen. Wat luisterden moeder en Koba. Voor Koba was 't, of hij bij den koning was geweest, en zij geloofde, dat de controleur een groot meneer van haar broer zou maken.

Toen vader thuis kwam, moest Reinder alles nog eens vertellen. En Koba zei:

„Denkt u ook niet, vader, dat die meneer van onzen Reinder een groot meneer zal willen maken? Dan komen we zeker in een heel mooi huis te wonen, en dan hoeft u niet altijd in de week en 's Zondags hard te werken. En dan zou moeder zeker ook wel gauw heelemaal beter zijn!”

Vader keek donker, en zei:

„Och kind, je droomt wat. Je bent nog niet wijzer. Ik wou, dat die meneer in zijn eigen land gebleven was.

Want door hem komt het, dat nu de politie er zich mee bemoeit. Hutink geeft mij geen goed woord meer, omdat Reinder de namen van de jongens verraden heeft. En Rein, wees jij maar voorzichtig, want de jongens zullen zich op je wreken. Ik wil niet, dat je er nog met iemand over spreekt. En die Evangelist ook, die dominee, laat hij in zijn dorp blijven. Wij hebben hier zulk volk niet noodig!”

Moeder zuchtte, alsof ze dacht: och, och, wat zullen

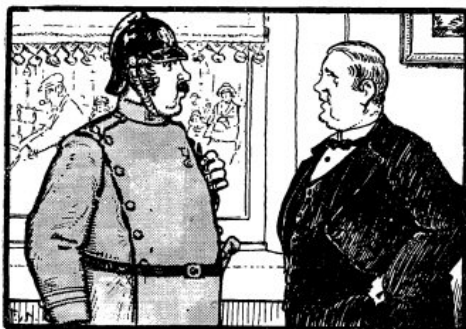
knapen zal hebben. In elk geval vooreerst niet. 't Spijt me erg, dat de politie zich met de zaak bemoeit. Ik had mijn menschen ernstig verzocht alles stil te houden, en nu hebben ze er toch van gesproken. Jammer!”

„Maar, — zei de agent — dat heeft mijnheer de controleur gedaan!”

Nu begreep de Evangelist, en zei:

„Dan ga 'k dadelijk naar den controleur!”

En hij ging. De agent, die de zaak door wou zetten,

wilde hem niet de namen van de jongens opgeven. De controleur zou dat zeker wel willen doen.

Maar de controleur kende ook de jongens niet.

„Kijk, — zei hij — hier hebt u den naam van den jongen, die er alles van weet, en al de jongens kent. Maar ik vind, dat ze zwaar gestraft moeten worden!”

„Ja, mijnheer, maar ik weet wat beters voor ze!” Hij bedankte den controleur, dat deze hem Reinder Brink had aangewezen als den jongen, die er alles van wist, groette en ging heen.

we nog beleven. Altijd armoe, altijd zorg, altijd gesukkel.

Koba dacht ook niet meer aan wonen in een heel mooi huis, en Reinder wenschte, dat hij maar niets had gezegd.

IV.

DE EVANGELIST, OOK OP ZOEK,
VINDT WAT ANDERS.

Door de hei ging een gerucht, dat er acht jongens voor minstens een jaar in de gevangenis zouden komen. Maar wie die acht waren, wist niemand precies, en daarom verkeerden de meeste jongens in den grootsten angst. Want elk had wel wat op zijn kerfstok, nou!

Maar nu begrepen ze, dat ze voorzichtig moesten zijn, en zich overal naar behooren moesten gedragen. Wel, wel, wat werden ze nu braaf. En hoe goed wisten ze nu precies, wat ze wel, en wat ze niet mochten doen.

O, ze waren zoo beangst. En wat keken ze uit, of ze ook hier of daar politie zagen, want dan zouden ze zich haastig uit de voeten maken en zich verstoppen.

Bij zes van de jongens was de agent in huis geweest. En ze wisten reeds, dat ze voor 't gerecht moesten verschijnen, en als ze niet kwamen, zouden ze door politie te paard gehaald en aan ijzeren boeien meegevoerd worden.

O, ze waren zoo bang, en de broertjes en zusjes waren even bang, en de vaders en moeders zeiden:

„O, o, wat zullen we nog beleven! Wie had ooit zoo iets kunnen denken! Onze jongen in de gevangenis!”

Mijnheer Bruin, de Evangelist, had ook reeds bezoek gehad van den politie-agent. Maar hij wilde het tegenhouden, dat de jongens voor 't gerecht kwamen.

„Als u mij de namen van de jongens opgeeft, zal ik met allen spreken!” — zei hij tot den agent. — „En ik ben er zeker van, dat men dan geen last meer van deze

En nog denzelfden dag, in den namiddag, opende hij de deur van Albert Brink's woning. Een meisje kwam naar de deur.

„Dag, mijn kind! woont hier Brink?”

„Ja, meneer, maar vader is niet thuis!”

„Moeder toch wel, zeker? en Reinder?”

Uit de kamer kwam een zachte stem:

„Laat mijnheer maar binnen komen!”

Mijnheer stapte naar binnen en zag de vrouw daar op een stoelbed liggen.

„Dag, vrouw Brink! — Och, bent u ziek? Wat spijt me dat!”

Hij zei dit zoo vriendelijk, alsof hij haar broer was, en Koba dacht: wat 'n vriendelijke mijnheer is dat!

Hij zette zich bij de vrouw neer, en zij begon dadelijk hem te vertellen, wat haar scheelde, en hoe lang ze al ziek was.

„Och! en de dokters kunnen er zeker niet veel aan doen?”

„Neen, meneer!”

„Maar bent u al bij den allerbesten dokter geweest?”

Moeder noemde drie dokters, onder wier behandeling ze was geweest. En ondertusschen kwam Reinder binnen. Blijkbaar kende hij den Evangelist.

„Dag, mijnheer!”

Mijnheer reikte hem de hand en zei:

„Zoo, dat is Reinder zeker. Ja, ik kom hier om jou, maar 'k moet nu eerst met moeder afhandelen!”

Reinder zette zich op een stoel, en mijnheer deed nu, of hij alleen met moeder was.

„Zoo, al bij drie dokters! — Maar u weet toch wel, dat er slechts Eén is, die alle kwalen genezen kan? De andere dokters zijn maar bedienden en handlangers van den Eéne. Die kunnen niets doen zonder Hem. Als die Eéne u helpt, bent u goed geholpen, maar als u niet allereerst Zijn hulp vraagt — — — ja, dan verwondert het mij niet, dat u niet vooruitgaat!”

Er werd iets wakker in de vrouw. Ze kende dezen heer wel niet, maar Reinder had hem Evangelist genoemd, en nu begreep ze alles. Haar ouders waren godsdienstige menschen geweest. Toen ze nog jong was, thuis, had ze

wel in den Bijbel gelezen, ging ze naar de Zondagsschool, naar de Catechisatie en naar de Kerk. Gebeden had ze ook wel, echt gebeden, en ze had ondervonden, dat God haar ook wel verhoorde. Maar — — ze was in dienst gekomen bij menschen, die aan geen godsdienst deden, en kreeg een vriendin, die aan niets geloofde, en trouwde later met een man, die naar God noch Zijn Woord vroeg. En zoo was 't zoover gekomen, dat de Bijbel haar een onbekend boek was geworden, dat ze nooit naar een kerk ging, aan bidden zelfs niet dacht, en Gods naam liefst niet meer noemde, of hoorde noemen. En nu — hadden ze zelfs geen Zondag meer. Vader moest nu zeven dagen in de week werken, en nog was 't altijd armoede. En ach, wat was dit leven somber en donker; genot kenden ze hier in huis niet. Alleen de kinderen konden zich verblijden in de hoop, dat het eens beter zou worden. Maar moeder en vader durfden op niets meer hopen: altijd hadden ze tegenspoed gehad, en steeds was 't erger geworden.

Dát werd wakker in de vrouw. Beschaamd sloeg ze de oogen neer. Zij zag in eens duidelijk in, hoe slecht ze er aan gedaan had, dat ze geheel zonder God was gaan leven. Ach, en dan was ze nooit meer gelukkig geweest. Och, of ze nu nog maar eens bidden kon. Misschien — — — misschien — — — — — maar, nee, bidden kon ze niet meer. 's Heeren naam durfde ze niet meer op haar lippen nemen, haar oogen niet tot Hem opheffen.

Haar oogen werden vochtig.

Mijnheer zag dat, en bad in zijn hart.

Koba zag ook moeders tranen; Reinder ook. Maar zij begrepen niet, wat dat kon beteekenen. Toch waren ze aangedaan, want zóó hadden ze moeder nooit gezien.

Langzaam hief moeder de oogen op en vroeg bijna onhoorbaar:

„Dominee! zoudt u asjeblijft een gebed willen doen?”

Hij vond de uitdrukking wel vreemd, maar zei:

„Ja, ik wil graag met u bidden. Maar dan moeten we eerst den Heere tot ons laten spreken: eerst eenige woorden uit den Bijbel lezen. Mag ik even uw Bijbel?”

Had hij dat maar niet gevraagd, want de kinderen

wisten niet eens, wat een Bijbel was. En moeder schoten de tranen uit de oogen:

„Och, dominee, wij hebben geen Bijbel, niets!”

„Vreeselijk! geen Bijbel in huis!” zuchtte hij, haalde zijn zakbijbel te voorschijn, sloeg het boek open en las Psalm 103.

Loof den Heere, mijne ziel! en al wat binnen in mij is, zijn heiligen naam.

Loof den Heere, mijne ziel! en vergeet geene van zijn weldaden.

Die al uw ongerechtigheden vergeeft, Die al uw krankheden geneest; Die uw leven verlost van het verderf. Die u kroont met goedertierenheid en barmhartigheden; Die uw mond verzadigt met het goede, uw jeugd vernieuwt als eens arends.

Barmhartig en genadig is de Heere, lankmoedig en groot van goedertierenheid.

Hij doet ons niet naar onze zonden, en vergeldt ons niet naar onze ongerechtigheden. Want zoo hoog de hemel is boven de aarde, is Zijn goedertierenheid geweldig over degenen, die Hem vreezen. Zoo ver het Oosten is van het Westen, zoo ver doet Hij onze overtredingen van ons.

Gelijk zich een vader ontfermt over de kinderen, ontfermt zich de Heere over degenen, die Hem vreezen. Want Hij weet, wat maaksel wij zijn, gedachtig zijnde, dat wij stof zijn.

Hij hield het boek open in de hand en zei:

„U verstaat dat immers wel, nietwaar, moeder?”

„O ja, dominee! ik versta dat goed; maar ach, ik heb daarnaar niet geleefd. En 'k zou zoo graag willen, dat het waar was in mijn hart. 'k Heb in den laatsten tijd wel daarover gedacht. Maar ach, 't is zoo arm bij ons: geen Bijbel en geen Zondag. Maar 't mag zoo niet langer. 't Moet hier anders worden!”

„Weinu, laten we dan nu den Heere om dat alles vragen: om vergeving van onze ongerechtigheden, om genezing van onze krankheden, om verlossing van het verderf, en dat het hier anders mag worden. Zóó, dat de Heere hier in de harten en in dit huis woont!”

Moeder wenkte de kinderen, dat zij de handen moesten vouwen en de oogen sluiten, deed het zelf ook, en de Evangelist bad nu ernstig, kinderlijk en kort.

Daarna waren allen een poosje stil, en toen de vrouw zei: „Dank u, dominee!” ging de man opstaan om heen te gaan.

„Kijk! — zei hij — nu ben ik hier gekomen om Reinder, en nu moet ik weg, zonder tot mijn eigenlijk doel gekomen te zijn. Ik moet nu besluit weg, want ik heb straks nog een bijeenkomst te leiden. Maar als Reinder een eindje met mij mee kan gaan, zal hij mij wel kunnen zeggen, wat ik graag wil weten!”

Reinder stond dadelijk op.

„'k Wil best een eind met u mee. Mag 't, moeder?”

„Zeker wel, jongen! — En als dominee nog eens terug wil komen — — 'k zou dat o zoo graag willen!”

Hij beloofde haar wensch te vervullen, groette moeder en Koba, en stapte met Reinder op.

V.

VADER BRINK MOET ER NIETS VAN HEBBEN.

Wat Reinder nu pas beleefd had, was geheel nieuw voor hem. Die Evangelist was een heel ander mensch, dan hij zich had voorgesteld; een heel ander mensch dan allen, die hij kende. Hij dacht er over na, waarin dat anders-zijn bestond. Maar mijnheer De Bruin gaf hem daartoe geen tijd.

„Zeg, Reinder! jij weet wat er Zondagnamiddag gebeurd is, en jij kent die jongens. Mijnheer Gillesen, de controleur, heeft het mij gezegd. Jij kent de namen van die jongens, en ik zou graag die namen weten en waar ze wonen!”

Reinder begreep nu de reden van dit bezoek.

„Maar mijnheer, vader wil volstrekt niet, dat ik met iemand hierover spreek. Hij had niet gewild, dat ik die

namen aan de politie opgaf. Maar toen wist ik nog niet, dat het niet mocht. Vader is knecht bij Hutink, en Hutink zegt, dat wij onze menschen hier uit de handen van de politie moeten houden. En vader moet toch wel doen, wat Hutink het liefst heeft. Vader is dus ook tegen de politie!”

Mijnheer knikte gewichtig met het hoofd.

„Nee, maar als je vader niet wil hebben, dat je mij iets zegt, dan moet je dat ook niet doen, en dan heb ik je ook niets gevraagd. Ik houd o zooveel van kinderen, die doen, wat vader en moeder van hen verlangen. En de Heere in den hemel houdt ook van zulke kinderen. 't Is alleen maar erg jammer, dat je wel weet, wat je ouders van je verlangen, maar niet, wat God in den hemel van je verlangt. Want je hebt niet eens een Bijbel in huis en je gaat naar geen Zondagsschool of Kerk, en dus weet je niet, wat de Heere van je verlangt en kun je Hem dus niet gehoorzaam zijn — — —”

Reinder viel hem in de rede met de vraag:

„Mijnheer, kost een Bijbel duur? En hoeveel kost het van naar de kerk te gaan?”

De Evangelieprediker had schik van die vraag, want hij begreep daaruit, dat de jongen toch ook wel graag zou willen doen, wat de Heer in den hemel van den mensch vraagt, als hij 't maar wist. Toch ging hij op die vraag niet in, want hij dacht: ik hoop spoedig weer je moeder te bezoeken, en dan breng ik een groot Nieuw-Testament voor jullie mee. En wie weet, of ik je niet al spoedig in 't Evangelisatie-lokaal zie. Hij zei:

„Ik denk er precies zoo over als Hutink en als je vader: wij moeten onze menschen, en dus ook onze jongens uit de handen van de politie houden. Daarom wou 'k graag de namen van die jongens weten. De politie is al bij hen aan huis geweest, en nu wou ik zelf met die jongens spreken, en daarna ook weer met de politie. Juist om ze uit de handen van 't gerecht te houden. Weet je? ik zou een goed woordje tot hen, maar ook vóór hen willen spreken, bij de politie!”

Kijk, voor zóó iemand had Reinder dezen Evangelist nu helemal niet aangezien. Hoe in de wereld was dát mogelijk! Die jongens hadden hem in 't water laten

tuimelen en nu wilde hij zijn best doen, om ze uit de gevangenis te houden. De controleur, dien ze in 't geheel geen kwaad hadden gedaan, had ze bij de politie aangegeven, en deze meneer, dien ze hadden kunnen laten verdrinken, wilde zijn best doen, om ze vrij te krijgen.

Juist zouden ze een zijpaadje inslaan, toen ze achter zich een norsche stem hoorden:

„Zeg, wat moet dat?”

't Was de stem van Albert Brink, die daar op Hutinks bouwland bezig was. Hij kende den Evangelist wel, maar hield niet van dit slag menschen, vrome praters en preekers. Wat had deze man met zijn jongen te maken? Hij zou toch niet willen, dat zijn kinderen „fijn” werden.

Een beetje geschrokken, keken beiden om en Reinder zei:

„Hé, vader! bent u hier nog op 't land!”

De Evangelist stapte naar vader Brink toe, reikte hem de hand en zei:

„Zoo, zoo, dat tref ik. Ik had u en uw zoontje thuis willen spreken, en nu gelukt het mij hier. 'k Zal 't u wel dadelijk zeggen, Brink! 't Is om dat geval van Zondag. De politie is er al mee bezig, maar dat moet niet. Wij

moeten onze menschen uit de handen van de politie houden. 'k Heb 't Zondag na den dienst aan onze mannen gezegd, dat ze er niet over moeten spreken. Maar anderen hebben 't bij de politie aangegeven. En nu zal ik doen, wat ik kan, om alles ongedaan te maken. Want onze jongens moeten niet in de gevangenis!”

Vader Brink keek nu al heel wat vriendelijker en zei:

„Ik vrees, mijnheer, dat het daarvoor al te laat is, want de politie is al bij de jongens aan huis geweest. 'k Moet het anders wel prijzen, dat je zooveel voor ze wilt doen!”

„'t Is nog niet te laat, Brink! Als ik maar de namen van de jongens weet, en waar ze wonen, dan ga 'k ze allen bezoeken en met hen en hun ouders spreken, en daarna met den burgemeester en de politie. En je zult zien, dat alles goed in orde komt!”

Brink geloofde niet, dat het zoo gemakkelijk zou gaan, maar vond toch goed, dat De Bruin er zijn best voor deed. Hij hielp nu zelf mee, hem de namen der jongens op te geven en nauwkeurige aanwijzing te geven, waar ze woonden.

„Dank je wel, Brink, en Reinder! Nu ga ik er zoo gauw mogelijk aan beginnen. En ik kom dan wel eens bij je aan huis, om je verslag te doen. Jammer, hé, dat je vrouw altijd liggen moet. Ja, jongen, er is veel verdriet in de wereld. 't Oog maar naar Boven! Bij God is alles mogelijk! Nou, gegroet, hoor!”

De Evangelist stapte op. Reinder bleef bij zijn vader, om hem even te helpen en dan samen naar huis te gaan. Vader scheen niet in zijn schik te zijn.

„Is hij lang bij ons in huis geweest? Wat zei hij?”

„Hij sprak met moeder over haar ziekte, en over dokters, en hij las uit een boek, een Bijbel, geloof ik, en moeder was er wel blij mee, denk ik, want moeder wou graag, dat hij eens terugkwam!”

„Zoo? — Dacht ik wel. — Maar ik houd daar niet van. Twist en tweedracht en rarigheid is al, wat er van komt. 't Spijt me, dat die vent er geweest is. En als hij wéér komt, moet je je maar van hem afmaken. En pas op, dat Hutink er niets van komt te weten!”

„Maar, vader, hij is toch net als Hutink! Want hij

zegt ook, dat we onze menschen uit de handen van de politie moeten houden!”

„Zoo, domme jongen! is dat net gelijk? — Je begrijpt toch wel, dat Hutink de menschen in zijn kroeg wil hebben, en die preeker wil ze in zijn kerkje hebben. En de politie wil ook de menschen hebben. Want allemaal moeten van de menschen, van 't geld van de menschen leven! Ha, ha! o, de menschen houden zoo veel van de menschen! Ja, ja, geloof dat maar! — Ze doen alles, om 't geld van die menschen te bemachtigen, om er zelf van te leven. — Dáár! ik schei uit: we gaan naar huis! 't Is tóch ploeteren van 's morgens tot 's avonds, en van 's avonds tot 's morgens. Bah, wat heeft een mensch aan zijn leven!”

Zwijgend stapten ze naar huis. Vader was vol rumoerige gedachten. Maar Reinder dacht ook. Hij begreep wel, dat Hutink alle menschen tot vrind wilde hebben in 't belang van zijn herberg, en dat de Evangelist ook de menschen wilde hebben, in 't belang van zijn kerkje. Maar — — wat de herberg van de meeste menschen maakte, nou, dat wist hij maar al te goed. Dat zag hij vaak genoeg met eigen oogen. En wat vader er dan nog van vertelde! — maar de kerk — — ja, wat deden de menschen daar? Wat kregen ze daar? Wat kostte dat? En hoe werden de menschen daar?

Toen ze thuis kwamen, vertelde moeder aan vader als een verrassing, dat er een dominee was geweest, een heel aardige, vriendelijke man, en dat hij beloofd had, spoedig eens terug te zullen komen.

„Ja, 'k weet het al. — En 'k heb al zelf met den vent gesproken ook. Ja, wie is niet aardig en vriendelijk, als 't hem om geld of ziertjes te doen is? Nou, hoor, als jij daar van houdt — — — Maar als het tref, dat ik thuis ben, als hij komt, dan ga ik zoolang de deur uit!”

VI.

DE EVANGELIST BEZOECT DE JONGENS IN DE HEI.

Mijnheer De Bruin was op weg naar de jongens, die hem in 't water hadden laten tuimelen. 't Was even negen uur, 's morgens, toen hij voor de woning van Albert Brink stond. Koba zat vóór 't huisje aardappelen te schillen.

„Goeie morgen, kind! — Zoo, zorg je al weer voor den pot? — Hoe is 't met moeder? — Kijk eens, hier heb ik een Nieuw-Testament voor haar. Maar jij en je broer mogen er óók in lezen. Zal je 't moeder geven, en haar van mij groeten? 'k Heb nu geen tijd om binnen te gaan!”

Wat zette Koba groote oogen op, toen ze 't mooie boek zag. En dat kregen ze te geef!

„Dank u wel, mijnheer! Wat 'n mooi, mooi, groot boek! 'k Zal 't aan moeder geven. — Moeder heeft vannacht niet zoo goed geslapen, maar ze voelt zich toch een beetje beter. En, meneer, wat zal Reinder blij wezen met het boek!”

De man scheen haast te hebben. Hij groette het meisje en stapte verder.

De eerste, dien hij zou bezoeken, was Dirk Blast. Een jongen van acht of negen jaar zag een heer — een zeldzame verschijning in dit oord — herkende hem, en liep zoo hard hij kon zijn huis binnen, schreeuwend:

„Dirk! Dirk! Weg! daar is die vent! Dirk! Dirk! — — —”

De jongen wierp de deur met een harden slag achter zich toe. Gelukkig wisten ze hier van geen gendrels en sloten, zoodat de bezoeker de deur gemakkelijk kon openen. Een vrouw kwam naar hem toe.

„Wat moet je?”

„Ik kom, om eens met Dirk te spreken!”

„Dirk is niet thuis, en 'k weet ook niet, wanneer hij wel thuis is!”

„Dat is erg jammer, want ik heb gehoord, dat hij in de gevangenis komt. En ik zou hem kunnen en willen helpen, dat de politie er zich niet verder mee bemoeit!”

„Zoo baas! Dat is wat anders! Ja, dat is heel wat

anders! Dan zal ik nog eens kijken, want dan is hij misschien wèl thuis!"

Zij opende een deur en zei:

"Ben je hier, Dirk? — Je moet niet bang wezen, want deze man zal maken, dat je niet in de gevangenis komt. — Toe, as je d'r bent, dan moet je nou niet zeggen, dat je d'r niet bent! — Dirk, zeg dan wat!"

Maar Dirk zei niets, en daarom zei de Evangelist:

"Vrouw, ik kan het evengoed met u bespreken, als u het dan maar weer aan Dirk zegt!"

"Nou, dan is 't goed. Kom er dan maar in, baas!"

De Bruin bukte zich door de deur en stapte naar binnen. 't Was hier, evenals in bijna alle woningen in dit oord, een laag, maar nogal ruim vertrek met leemen vloer. Stoelen, tafel, kast, alles was even eenvoudig. De vrouw zette zich bij de tafel en De Bruin deed even

zoo. De negenjarige jongen kwam er ook bij. De Bruin begon:

"De politie is hier geweest, nietwaar?"

"Ja, maar Dirk heeft het niet mee gedaan!"

"Ik zou tenminste niet kunnen zeggen, dat hij 't wèl

gedaan heeft. Want ik weet van alles niets, dan dat de jongens zich netjes gedroegen en beleefd de pet voor mij afnamen. Maar je weet, hoe 't met politie-zaken gaat. En 't zou mij vreeslijk spijten, als Dirk in de gevangenis kwam. En 'k ben er zoo goed als zeker van, dat hij daar niet komt, als ik nu maar met hem kan spreken en hij mijn raad wil opvolgen. Want ik ga nu naar allemaal toe en als ze allen beloven, dat ze zullen doen, wat ik zeg, dan ga 'k regelrecht naar den burgemeester, en 'k zal hem dan wel bepraten, dat de politie er zich niet verder mee bemoeit!"

De vrouw begon nu te begrijpen en zei:

"O, als meheer 't zóóver met de jongens kon brengen! Want Dirk is doodsbenaauwd. Hij durft op den weg niet meer te komen, zóó bang is hij voor de gevangenis. Dat die domme jongen d'r nou net niet is! Maar of hij d'r is, of dat hij d'r niet is, komen zàk hij hier!"

Driftig verliet zij het vertrek en kwam er even later met Dirk terug.

"Zoo, Dirk! — zei de bezoeker vriendelijk — wat word jij al een groote kerel. Me dunkt, je kunt wel werken als een man. Je ziet er zoo sterk uit!"

"Ja, 'k ben ook sterk, en de politie zou de handen vol aan me hebben. Maar ze krijgen me niet!"

"Als je mijn raad op wilt volgen, krijgen ze je vast niet. Maar dan moet je doen, wat ik zeg!"

"En wat mot ik dan?"

"Dan zorg je maar, dat je niets meer doet, wat van de politie niet mag!"

"Nou, dat doe 'k toch nooit weer!"

"En — weet je ons lokaal?"

"Nou, of ik dat weet!"

"Zou je daar Zondag om twee uur kunnen zijn?"

"Jawel! Waarom niet?"

"Goed, dan komen de jongens — ik bedoel jullie acht — je weet wel! — daar allemaal. Daar praten we dan eens met elkaar. En dan vertel ik jullie daar, hoe 'k met den burgemeester en de politie overeen gekomen ben. 'k Ben er zoo goed als zeker van, dat ik jullie vertellen kan, dat de zaak niet voortgezet zal worden. En dan verzinnen we met elkaar wat moois en wat goeds. Daar in ons lokaal, begrijp je?"

"Ja, nou, daar zou 'k wel zin in hebben! Als 'k tenminste niet in de gevangenis kom!"

"Als je nu maar niets meer uithaalt, en niemand last aandoet en ook de menschen uit het dorp, als ze hier langs komen, met vrede laat. En doen wat vader en moeder wenschen en vriendelijk en hulpvaardig zijn. Nietwaar, moedertje, dan zal 't wel beter gaan. Dan heb je voorgeen politie te vreezen. En de Heer in den hemel — — —"

De vrouw viel hem in de rede:

"Ja, als meheer dáárvan praat! Maar daar willen ze tegenwoordig niet meer van weten. 't Zou veel beter zijn, als 't nog was als vroeger, toen 'k jong was. Toen gingen we naar de kerk, en toen was 't nog ouderwetsch Zondag. Toen was 't veel beter!"

"Dus, daar houd je van, vrouw Blast?"

"Nou, of ik dáárvan houd! Maar tegenwoordig bestaat dat niet meer. 't Is nu alles wildjacht en gekheid en deugnietierij onder oud en jong. Wie heeft er ooit van gehoord: acht zulke jongens — — — en nou al allemaal in de gevangenis — — —"

"Och, moeder! meheer zegt ommeers, dat het niet hoeft. We kommen niet in de gevangenis, als we nou meheer maar beloven, en als we maar niks geen streken meer uithalen. En 'k doe 't niet weer, nooit weer!"

De Evangelist vond, dat het goed ging zoo, en zei:

"Vrouw Blast, kom eens met je man een Zondagavond in ons lokaal. Daar is 't nog net als vroeger. Daar is 't nog ouderwetsch Zondag, en daar kun je Gods woord en vertroosting hooren. Kom je eens?"

"'k Zou d'r wel zin in hebben, — zei ze — maar Dirk moet er nu Zondag eerst maar eens heen!"

"Goed, dat is dus afgesproken. Nu stap ik op. Dag, vrouw Blast! Dag, Dirk! Dag — — — wel, ventje, hoe heet je?"

"Klaas!"

"Zoo! — Nou, dan mag jij ook eens in ons lokaal komen. Zondags om vier uur voor zulke jongens! Dag, Klaas!"

Zoo vriendelijk als ze konden, groetten ze hem terug, en met hun drieën lieten ze hem uit, en keken hem nog lang na.

Vol moed trok de Evangelist nu naar de anderen. De ontvangst was zoo wat overal gelijk, behalve dat het er bij enkelen wat netter uitzag, en één jongen zoo slim was, om 't vermoeden uit te spreken, dat deze meneer er hen allen door een listigen streek zou laten invliegen, en dus eigenlijk als geheime politie optrad. Deze, Kees Pik, nam zich voor, Zondag niet in 't lokaal te komen. Want daar was misschien politie verborgen, en als ze er dan allen bij elkander waren, zouden ze in eens overvallen en geboeid worden.

Toch beloofden allen, zich aan mijnheers raad te zullen houden, en de ouders — blij, dat hun jongens er zóó misschien afkwamen — beloofden, mee te zullen helpen.

VII.

DWARS DOOR DE HEI NAAR 'T KERKJE.

De Evangelist was bij den burgemeester geweest, en deze had, na een lang, gewichtig samenspreken, goedgevonden, dat de politie zich met de bekende zaak niet meer zou bemoeien. Natuurlijk op voorwaarde, dat die jongens niemand meer lastig zouden zijn. Haalden ze weer zoo iets uit, dan zouden ze dubbel gestraft worden.

De Bruin vreesde, dat de jongens, als ze met elkander spraken, Zondag niet in 't lokaal zouden komen, uit vrees, dat ze dan misschien in de val liepen. Daarom ging hij nu eerst naar Dirk Blast, en vertelde hem, wat de burgemeester met hem had afgesproken. Och, wat was die jongen nu blij, en hij zou het gauw aan de anderen zeggen, dat ze vrij waren, in eens voorgoed vrij. En dat ze Zondag er meer van zouden hooren in 't lokaal. En dat ze dan heel wat moois zouden verzinnen.

Toen De Bruin weer langs 't pad kwam, waar Albert Brink woonde, kwam Reinder, die hem gezien had, de deur uit, stapte op hem toe en zei:

"Mijnheer, wel bedankt voor 't mooie boek. Moeder is

er toch zóó blij mee. En 'k heb er moeder al heel wat van voorgelezen. En vader zei, dat we u er heel vriendelijk voor moesten bedanken. Vader houdt er wel niet van, maar vader zegt, dat je iemand, die je wat geeft, toch bedanken moet. En Koba heeft gehoord, dat er 's Zondags om vier uur kinderen naar uw kerkje gaan, en dat u daar mooi vertelt. Mag Koba daar ook komen? Zij wil heel graag!"

„Zeker mag ze, en kom jij ook maar mee!"

„Ja, mijnheer, ik zou ook wel graag willen. Koba heeft vader gevraagd, of ze mocht, en als 't mocht van u. En 't kon vader niet schelen, of Koba ging of niet ging. Maar met mij is 't wat anders. Want Hutink denkt, dat ik zijn bediende in de herberg zal worden. En vader wil dat graag. En 'k zou dan over twee of drie jaar in een voor-namer logement bediende of zoo iets worden. Als Hutink brieven of zoo iets heeft te schrijven, moet ik dat altijd voor hem doen. Vader denkt, dat ik zoo gemakkelijk hooger op zou komen, en dat er hier in de hei toch niets van mij terecht komt. Maar daarom wil vader niet, dat ik 's Zondags naar 't kerkje ga. En hij zegt, dat het wel goed is voor moeder, dat ze in dat boek leest, en voor Koba, dat ze met de andere kinderen om vier uur naar uw kerkje gaat. Zij leert daar nog wat en dat is goed voor meisjes. Maar voor jongens, die vooruit willen in de wereld, en die wat worden willen, deugt het daar niet. Daarom vindt hij niet goed, dat ik naar 't kerkje ga. Ik had er anders wel zin in!"

De man keek Reinder medelijdend aan en zei:

„God regeert, beste jongen! We zullen wel zien. Groet vader en moeder van me. Da-ag!"

Weg was hij weer. Doch even verder kwam een meisje van een zijpaadje op hem toe. 't Was Koba. Van verassing klapte ze de handen tegen elkaar en zei:

„O, meneer, wat treft dat mooi! Wat ben ik blij! Want ik wil zoo graag 's Zondags om vier uur naar 't kerkje. Moeder wil het graag, en van vader mag ik. Mag ik ook van u?"

„Zeker, ik wil heel graag, dat jij in de Zondagsschool komt!"

„Is 't dan een school?" vroeg ze, teleurgesteld.

„'t Heet Zondagsschool, maar we doen er niets dan zingen en vertellen. En bidden en danken ook!"

„Ja, dat zeiden ze: zingen en vertellen. Dan zal 't wel mooi zijn. Dan zal ik 't nu gauw aan moeder vertellen, dat ik mag, en ze zal er blij mee zijn. Maar ik zelf ook. Nou, dag meneer!"

„Dag, mijn kind!" En de Evangelist stevende weer verder. Hij voelde zich zoo gelukkig, dat hij wel luide had willen zingen.

De jongens hadden zich vast voorgenomen, om Zondag vroeg genoeg bij 't bekende lokaal te zijn. Maar — toen eindelijk die dag aanbrak, durfden ze niet langs het hoofdpad, waar 's Zondags gewoonlijk veel menschen liepen. En langs een ander pad konden ze er niet komen. Eén van hen bedacht toen, dat ze misschien dwars door hei en veld konden, al moesten ze soms over of door een sloot. Dat achtten allen het veiligst, en ze besloten dus, om 't zoo te doen.

Maar niet allen gelijk, want dan liepen ze te veel in de gaten. Eerst twee aan twee, en dan dieper in het wijde veld konden ze wel met meer bij elkaar. En dicht bij 't lokaal zouden ze dan eerst nog eens samen beraadslagen.

Ze togen er dus op uit, de eenen langs hier, de anderen langs daar en dan dwars door de heuvelachtige hei, waar in 't geheel geen pad was. Soms doken ze weg, als ze op een afstand iemand zagen, die wel tot de veldpolitie kon behooren. Soms seinden ze elkander toe, dat er geen gevaar was.

Maar — — waar ze niet op gerekend hadden — — ze kwamen voor de Hornwijk, een nogal breed water, dat een paar maal op een jaar bevaren werd voor 't vervoer van turf, mest en hooi. Wat nu?

„Ik loop er zóó door!"

„Ikke niet, ik ga terug naar huis, want we worden toch in 't kerkje verraden!"

„Ik ga d'r door, maar 'k trek eerst mijn kousen uit!"

„Ja, en dan probeer jij eerst eens, hoe diep het is, en dan gaan we allen!"

Een paar kousen waren zoo uitgetrokken, in de klompen geduwd, zóó in elke hand één genomen, en de proef begon. 't Water kwam maar nauwelijks tot de broekzakken, en 't was dus best te doen. De anderen deden nu, zooals de eerste gedaan had, en allen kwamen veilig aan den overkant. „Lekker frisch! — Maar nu krijgen we zoo dadelijk ook nog de Helmerswijk, en die is vast heel wat dieper!"

„Hindert niet! We hebben nu toch onze kousen uit!"

Ook deze vaart gingen ze door, maar een handbreed dieper. „Nou wou 'k, dat we nog door de zee moesten! 'k Zou best durven!"

„Maar misschien moeten we door nog dieper water!"

„Nou, dan kleeden we ons eerst heelemaal uit!"

Doch ze hoefden door geen water meer, en waren al dicht bij 't gebouw, waar ze moesten zijn. Doch nu moesten ze eerst nog met elkander spreken, wat ze zouden doen als eens „die vent" niet te vertrouwen was. In een laagte tusschen twee heideheuvels gingen ze plat over den grond liggen, de hoofden dicht bij elkaar.

„Maar ik ga d'r niet mee in. Ik blijf hier!" zei Kees Pik.

„Nou, dan ik ook!" — „En ik ook!" zeiden een paar anderen. Maar Dirk Blast hield er den moed in.

„Ik durf best, al zou 'k er alleen heen. 't Is een aardige, goeie knul van een vent. En 'k houd de klompen in mijn hand, en als hij smoesjes uithaalt, sla 'k hem met beide klompen gelijk op z'n kop. Je moet nooit bang wezen. Nou geen gezanik meer. Wie gaat met mij mee? Ik zal voorop gaan!"

Allemaal durfden nu. Maar ze zouden elk hun klompen in de hand houden, om die, als 't noodig was, als wapenen te gebruiken.

„Vooruit dan, want het is vast al haast twee uur!" Dirk Blast ging voorop, de anderen volgden twee en twee. Kees Pik liep alleen achteraan, en — toen ze nauwelijks nog een paar honderd schreden van 't gebouw verwijderd waren, kroop hij stil in de struiken, zonder dat de anderen het merkten.

Nog maar een honderd schreden — — Nu merkten ze, dat Kees Pik hen in den steek had gelaten. Nog vier kregen 't nu ook benauid en zeiden:

„Ik verpaf het. Ik waag er mij niet aan!"

Dirk Blast en nog twee deden, of ze hen uitlachten, maar 't hart klopte hun angstig. Ze zagen de zijdeur open staan, wijd open. Mooi, dan konden ze er eerst eens inkijken, stilletjes. Waarlijk, Dirk stond al voor de deur en — — in eens liepen de beide overgebleven getrouwen hard weg.

Even kwam het in hem op, om ook weg te loopen; maar hij overwon zich zelf, ging voetje voor voetje door 't portaal — — — hoorde wat vreemds — — — luisterde — — — o, wat was dat mooi, wat wonder-mooie muziek, zooals hij nog nooit gehoord had. Want hij had nog geen mooier muziek gehoord dan van een harmonika.

't Was te mooi, om alléén daarvan te genieten, en daarom sloop hij weer stil naar buiten, en wuifde en seinde met de hand en met het hoofd, dat het zoo wonder, wonder mooi was.

Ze begrepen hem en kwamen nader, en om hen meer aan te moedigen, ging hij weer 't portaal in. De anderen zouden nu ook wel komen.

Kopje onder

VIII.

ZE ZIJN BINNEN.

De Evangelist was reeds bijna een half uur vóór den tijd in 't lokaal, en omdat hij nog niemand zag komen, was hij maar wat op 't orgel gaan spelen. Eindelijk meende hij geschuifel en gefluister te hooren en begaf zich naar 't portaal, waar drie jongens steelsgewijs stonden te kijken en te luisteren, maar gereed, om, als er gevaar was, terstond hard weg te loopen.

Doch ze werden vriendelijk overvallen.

„Zoo, jongelui, ben je daar al? Hoe gaat het?”

Hij begreep, dat het orgel iets bijzonders voor hen was.

„Kijk eens!”

Hij zette zich weer voor 't orgel, en zij gingen er bij staan, om te zien, hoe 't ging. Hoe aardig, hij speelde met de handen, maar ook met de voeten.

„De anderen zullen toch ook wel komen?”

„Ze durven niet! — zei Dirk —. Zij zijn dichtbij; 'k zal eens kijken!”

Werkelijk wist Dirk ze te bewegen mee naar binnen te gaan, behalve Kees Pik, die 't nog niet waagde. Ook dezen waren nu vol belangstelling voor 't orgel.

„En, meheer, kan je daar nu alle liedjes op spelen?”

„Ja, alle liedjes. Zeg jullie me maar eens een liedje, dat je kent!”

Maarten noemde er eentje, maar de anderen vonden dat zoo mal, dat ze luid begonnen te lachen.

„Kunnen jullie lezen? Kijk, deze boekjes staan vol liedjes. Lees dit maar eens na, dan zal ik het zingen en spelen!”

Hij wees ze aan en speelde en zong:

Daar boven is een heerlijk oord, O, zoo schoon!
Daar wordt het Engelenlied gehoord, O, zoo schoon!
Geen zonde kent men daar omhoog,
De blijdschap fonkelt in het oog
Des zondaars, die voor Jezus boog,
O, zoo schoon! O, zoo schoon!

„Maar door de verleiding van den duivel zijn Adam en Eva ongehoorzaam geworden, en zóó is de zonde en de deugnietij in de wereld gekomen!”

Hij vertelde van den verboden boom, en van de slang, en van de straf, die God hun oplegde.

„Anders hadden ze altijd kunnen blijven leven en altijd gelukkig kunnen zijn in dat heerlijke oord. Maar nu moesten ze er uit, en zwaren arbeid doen, en pijn en ziekten en honger en dorst lijden. En — sterven. Daardoor zijn alle menschen zondaren geworden, en daarom moeten nu alle menschen lijden en sterven zonder eind!”

De jongens keken o zoo donker, en één zei:

„Als 'k dien Adam hier had, 'k zou 'm op zijn kop! Zoo'n schoelle!”

Dat vond blijkbaar bij sommigen instemming, maar één, die er wat meer van wist, zei:

„Zoo? — En jij zoudt net zoo goed van dien boom geplukt en gegeten hebben! — En ik zelf ook! — En wij allemaal. Meheer zelf ook! Dat heeft mijn vader gezegd!”

„Ja — zei de Evangelist — ik zou ook niet beter gedaan hebben dan Adam. Want wij zijn allen uit Adam en Eva voortgekomen, en zijn dus precies zoo, als zij waren!”

„'t Is tóch gemeen van Adam, en 't is jammer!”

Ja, erg jammer vonden ze 't allemaal.

„Ja — begon mijnheer opnieuw — maar weet je wat nu het mooiste is? — God heeft toch alles, wat Hij gemaakt heeft, lief, o zoo lief! Als jullie wat moois maakt, heb je daar je schik in. En al raakt er dan wat aan kapot, dan maak je het weer goed. En dan wordt het soms nog beter en mooier, dan 't geweest is. — God, de Heere, maakt ook alles weer heel en mooi, en beter dan 't ooit geweest is. Luister maar eens — —!”

„Verdraaid, ja, dat wil 'k hooren!” zei Maarten verrast. — „As 't nog goed komme kan, nou, dan is 't nog niet zoo erg. Vertel op, meheer!”

En de Evangelist vertelde van Gods groote, wondere, eeuwige liefde: dat Zijn eigen, eenige Zoon, Jezus Christus, die nooit, nooit eenig kwaad had gedaan, zich in de plaats stelde van de zondaren. Hij zou al de straf van de menschen dragen en sterven, vastgespijkerd aan dikke palen, met

Geen donk're wolk bedekt de lucht. Heerlijk land!
Een schepsel slaakt daar ooit een zucht. Heerlijk land!
Daar gloeit de liefde in elk gemoed;
De Heer is daar het hoogste goed,
Hij, die vergoot Zijn dierbaar bloed.
Heerlijk land! Heerlijk land!

In een kringetje gingen ze bij elkander zitten, en de Evangelist vertelde nu van *Daar Boven*, hoe schoon het daar was, en hoe rein en heilig en wat groote, nimmer eindigende blijdschap daar was.

„Maar zoo is 't hier beneden, op de wereld niet!”

En hij vertelde allerlei ondeugden van de menschen, vooral jonge menschen, uit de stad, waar hij lang had gewoond.

„Altijd lastig voor anderen, ze plagen en benadeelen, en liefst altijd verboden dingen doen. En waarom? Want zelf hebben ze daar nooit voordeel, maar wel schade en verdriet van. En zoo zijn ze in alle steden. En in de dorpen ook. En hier in de hei zijn er ook wel zoo. — Wat denk je? Zou dat altijd zoo geweest zijn?”

Nu kwamen de tongen los.

„Mijn moeder zegt van niet. Toen zij een meisje was, waren ze niet ondeugend. En mijn vader — — —”

„Nou, hou jij je mond van je vader, want mijn vader weet genoeg leelijke streken van jouw vader, toen — — —”

„Van mijn vader? Durft jouw vader wat van mijn vader te zeggen? En hoe vaak heeft de politie al om jou geloopt!”

Mijnheer begreep, dat het zoo niet goed ging.

„Ja, jongelui, alle menschen doen, wat ze niet mogen doen, en doen niet, wat ze moeten doen. Alle menschen zijn — — —”

„Krek zoo, meheer! Ik ben 't met u één, alle menschen halen wel deugnietij uit!”

„Ja, alle menschen zijn zondaren. Maar zoo is 't niet altijd geweest!”

Dat konden ze niet gelooven. Maar toen de Evangelist vertelde van Adam en Eva in 't Paradijs, en hoe goed en volmaakt God hen en alles geschapen had, begonnen ze te begrijpen.

grote spijkers zoo maar door 't vleesch van zijn levende handen en voe — — —”

„O, afgrijselijk, wat zal dát zeer doen!” zei Dirk.

„Houd je stil, vent! laat meheer verder spreken!” zei Maarten.

En de Evangelist, die blij was, dat ze met zooveel belangstelling luisterden, legde hun uit, hoe Jezus als 't ware met ons ruilde. Hij nam onze straf en dood op zich en wij kregen daardoor zijn eeuwig leven, zijn eeuwig geluk dat hij door zijn gehoorzaamheid bezat. Hij nam onze zonde, al onze zonden, op zich, en wij kregen van Hem daarvoor Zijn heiligheid, Zijn reinheid.

„Krek as met die prins, je weet wel! — viel Peter van Klaveren in. — De Prins ruilde met een armen schoolersjongen. Met kleeren en geld en al. En toen werd de Prins een schooier, en de schooier werd een Prins! Is 't zoo niet, meheer?”

„Ja, zoo is 't juist. Jezus werd arm, opdat wij eeuwig rijk zouden worden. Hij leed voor ons de helsche straf, opdat wij het eeuwige, hemelsche, zalige leven zouden verkrijgen — — —”

„En, meheer, worden we dan allemaal weer zoo rijk en gelukkig? En alle menschen, en mijn vader en moeder ook? En grootvader? En oom Karel, die in de gevangenis gezeten heeft, ook?”

De Evangelist zette een bedenkelijk gezicht, en ze zagen daaraan, dat het niet maar zoo zoo ging.

„Kijk eens! Je hadt het zoeven over dien prins en dien schoolersjongen. — Als die jongen 't eens niet had geloofd — — —”

„Ja, dan zou hij zijn ouwe broek en buis niet uitgetrokken hebben, en dan kon de prins niet met hem ruilen en hem zijn mooie kleeren geven. En dan was die jongen niet naar 't paleis gegaan, maar terug naar zijn ouwe krot, en dan was hij een schooier gebleven!”

„Precies! wij moeten 't gelooven, dat Jezus het echt meent. En wij moeten 't Hem zeggen, dat we graag van onze zonden en deugnietijen verlost willen zijn. We moeten Zijn heiligheid aandoen. En dan willen we niet meer de zonde en de deugnietij doen; dan willen we in

alles naar zijn geboden leven, in liefde en vrede met Hem en met de menschen. — Ik kan je alles niet in eens zeggen. Maar je komt hier wel terug!"

„Den volgenden Zondag weer om twee uur, meheer!"

„Ja, dat is best! En je kunt straks om zes uur ook komen. Dan komen er veel menschen, en dan zingen we met elkaar. En nu zal ik nog een versje spelen en zingen. Kijk, dit! het derde van zoeven!"

En hij speelde en zong, terwijl zij 't nalazen:

En schoon het hart is vol van schuld, — Jezus stierf.
Hoewel met vloek en angst vervuld, — Jezus stierf.
Komt, vallen we aan Zijn voeten neer;
Hij schenkt ons Zijne liefde weer,
En brengt ons in die plaats vol eer,
Jezus stierf! Jezus stierf!

Hij zei hun, wat het beteekende, aan Zijn voeten neervallen: vragend, smeekend spreken, bidden, tot Hem, die graag naar ons luistert, en doet, wat we van Hem vragen. — Toen vouwden ze de handen, sloten de oogen, en hij bad met en voor hen, dat de Heere door Zijn Geest het geloof in hun harten mocht werken, opdat ze zalig mochten worden.

Vijf beloofden, om zes uur terug te zullen komen, en allen gingen naar huis, om daar nog eens te vertellen, wat ze allen reeds wisten, dat de mijnheer van 't kerkje voor hen bewerkt had, dat ze niet in de gevangenis kwamen.

IX.

DIE ARME REINDER.

De Evangelist was er heel blij mee, dat het met de jongens zoo goed was afgelopen. Om zes uur waren ze allen in 't lokaal geweest, en ze hadden meegezongen, en goed naar de prediking geluisterd. En alsof ze reeds zijn bijzondere vrienden waren, hadden ze, bij 't uitgaan, hem

was. En ze begint al te praten van weer beter worden. Niet — zegt ze — dat ik mijn kruis niet gewillig en blij wil dragen, maar 'k zou zoo graag naar 't kerkje willen. Al beterde ze maar zóóveel, dat ze er aan mijn arm naar toe kon. Nou, d'r naartoe, en d'r vandaan, wel, al zou 'k haar op mijn armen dragen, — om haar plezier te doen — maar

— denk niet, dat je mij daar ooit zult zien, niet verder dan tot de buitendeur. En als je mij nu maar aan mijn lot overlaat en je je niks met mij bemoeit, heb ik er niks tegen, dat je alle dagen in mijn huis komt. En 'k verzoek je vriendelijk, als je kunt, vandaag nog even bij mijn vrouw te kijken. Want zoo'n man als u doet haar meer goed dan tien dokters. En onze Koba is

zoo rijk met het kerkje en de mooie liedjes, wel, ze telt de dagen tot aan den Zondag. Nou, ze mag: 't is een meisje. Maar Reinder wil ik daar niet hebben, want die jongen moet wat worden in de wereld!"

„Je moet daar nog maar eens goed over denken, Brink!" zei de Evangelist, groette hem, en stapte op. Doch nu wilde hij Brinks woning niet voorbijgaan. En dat zou hem nu ook onmogelijk geweest zijn, want Koba stond bij de deur hem op te wachten, en zei:

opgewacht, en hem beloofd, dat ze Zondag om twee uur zouden terugkomen; maar ook hem gevraagd, of ze wel andere makkers mochten meebrengen. Zeker, ze moesten dat maar doen, en hij zou hun dan mooie liedjes leeren zingen en ze op de fluit leeren spelen.

Maar aan Reinder Brink kon hij niet denken zonder droefheid. Want om vier uur gisteren was Koba op de Zondagsschool geweest. 't Was zulk een aardig, schrandere meisje: ze had zoo haar best gedaan, om mee te zingen, en zoo belangstellend naar 't vertellen geluisterd. Maar dat Reinder ook zoo graag wilde komen, doch niet mocht van zijn vader, dat stemde hem droevig. En wat kon hij anders doen, dan voor hem bidden?

Woensdag kwam hij langs 't paadje, waar in de nabijheid Albert Brink op 't land van Hutink aan den arbeid was. Hij stapte door de ondiepe droge sloot naar hem toe, groette den man en vroeg:

„Wel, Brink, hoe is 't met je vrouw?"

„Och, meneer, wat zal ik daarvan zeggen? Dat is zoowat altijd gelijk. Maar zij is wat moediger, en niet meer zoo gedrukt. Zondagavond heeft ze zelfs gezongen. 'k Wist niet, wat ik hoorde, want ik heb ze nooit hooren zingen. Maar ik geloof, dat zij u al eens weer verwacht heeft!"

„Ja, Brink, ik had graag haar al weer eens bezocht; maar 'k heb zoo'n gevoel, dat jij me liever niet in je huis hebt, en daarom ging ik ieder keer voorbij. Als ik wist, dat jij 't ook graag hadt, zou 'k vaker even bij je aan huis komen!"

Brink stond naar den grond te kijken, en zei:

„Ik begrijp je, meneer! Ik versta je! 'k Heb je genoeg laten merken, dat ik, — ik voor mijzelf — van den Godsdienst niets moet hebben. En 'k heb lang gemeend, dat mijn vrouw net zoo was als ik. Maar ik denk, dat zij zich maar zoo gehouden heeft om mij, want ik merk, dat het er nogal diep bij haar inzit. Nou, hoor eens, ik houd veel van haar, en zij heeft al veel geleden. Daarom te meer gun ik haar al het plezier, dat ze wenscht. En sedert ze veel in dat boek van je leest, heeft ze meer plezier dan ze ooit gehad heeft toen ze nog goed gezond

„Och, meneer, of u asjeblijft even bij ons in huis komt; moeder wil het zoo graag!"

„Zoo? Nou, ik wil ook graag even met moeder spreken!" Zij liet hem binnenvoeren. De vrouw had zich eenigszins opgericht, en zei:

„Dag, dominee, wat ben ik blij, dat u gekomen bent, want ik wou u zoo graag eens zeggen, hoeveel gelukkiger ik nu ben!"

„Dus, moeder, je bent weer beter?"

„Een ietsje wel, dominee! maar 't is dát niet. 't Is wel erg, altijd ziek te zijn, maar 't is ontzettend veel erger, als men niet kan en niet durft bidden. Maar ik durf nu weer bidden, en ik bid veel, en daarom ben ik nu zoo veel gelukkiger. Of ik het goed doe, of niet, och, daar denk ik niet aan. Ik vraag maar aan den Heere, en 'k leg mijn hart maar voor Hem open. 'k Ben net als die vrouw, die wel wist, dat zij maar een hond was, maar die toch de kruimeltjes begeerde, die de kinderen op den vloer lieten vallen. Met kruimeltjes ben ik tevreden, maar de Heere Jezus geeft veel meer. Want ik voel het, ik weet het, dat Hij mij niet verstoot. Ik geloof dat het terecht zal komen — — —"

„Bedeel je, dat je weer beter wordt?"

„Och, nee, dominee! dat is maar een bijzaak. Dat is maar voor den tijd! Maar Hij wil mij alles, alles vergeven, en mij reinigen van alle zonde, en mij genezen voor eeuwig. 'k Heb nooit blijdschap gehad in mijn leven, maar nu komt het. En die lieve kinderen, mijn Reinder en mijn Koba! Die arme stakkers! 'k Heb ze, zoo goed ik kon, geleerd om net en braaf te zijn; 'k heb er met alle macht achter gezeten, dat ze op school goed leerden; 'k heb — zoo lang ik kon — hard gewerkt om ze fatsoenlijk te kunnen kleeden; maar het allernoodigste, het allerbeste heb ik ze niet geleerd. 'k Heb ze niet leeren bidden; 'k heb ze niet bij Jezus gebracht, bij Wien alleen ze eeuwig veilig, eeuwig gelukkig kunnen zijn — — —"

De Evangelist keek met gelukkige oogen naar de vrouw, en naar 't meisje, dat naast moeders stoelbed zat, met haar kleine, bruine hand in moeders groote, blanke hand. En ze keek moeder zoo aardig aan, alsof ze wilde zeggen:

„Maar moeder, ik bid nu immers ook al, en 'k heb Jezus toch ook al lief!”

De prediker zag dat en dacht: dat kind lijkt net een engelje, zooals de schilders de engelen schilderen. Hij zat nog te denken, wat hij wel tot de vrouw zou zeggen, toen ze alweer begon:

„En dan mijn arme man! Die goeie man! Van den morgen tot den avond, en al den dag, in de week en 's Zondags is hij voor mij en de kinderen in de weer. Maar hij lacht nooit meer, en is nooit meer blij. En dan wil hij nog met al zijn kracht, dat die lieve, beste Reinder net zoo zal zijn als hij is: zonder God in de wereld, — zonder hoop, — zonder Jezus, — zonder hemel, — zonder vrede, — zonder vreugde. — Och, dominee, 'k hoop toch zoo, dat onze Reinder zóó nooit zal worden. 'k Wil duizendmaal duizendmaal liever, dat hij een arme heidejongen wordt met Jezus, dan de aller-allerrijkste heer zonder Jezus!”

De Evangelist knikte met het hoofd en zei:

„De Heer in den hemel is sterker dan de mensen op aarde. Wij moeten wachten, op wat God doen zal, en altijd op Zijn goedertierenheid hopen. Want Hij is wonderlijk in Zijn doen!”

Hij vroeg om 't Nieuwe-Testament, dat hij hier gegeven had. Terwijl hij zocht naar iets, om 't vóór te lezen, merkte hij, dat er al veel in gelezen was. En hij las een gelijkenis van den Heere Jezus, waarin deze vertelt van een vader, die twee zoons had, en hun opdroeg, om in den wijngaard te gaan werken. De eerste beloofde, te zullen gaan, maar ging niet. De andere zei, dat hij niet wilde, en bleef ook thuis. Maar later toonde deze berouw en ging toen ijverig aan den arbeid.

De vrouw meende goed begrepen te hebben, waarom hij dit voorlas, en zei:

„Vader wil nu ook niet, maar misschien krijgt ook hij later berouw, en dan zal 't nog goed terecht komen.”

De Evangelist bad nu en terwijl hij zou heengaan, zei hij:

„Ik dacht, dat Reinder ook wel thuis zou zijn!”

„Hij was ook thuis, — zei de vrouw — maar toen u vóór inkwam, ging hij door de achterdeur heen. 'k Weet, dat hij o, zoo graag hier had willen blijven, vooral nu u er

sprak. En toen 't weer zomer werd, gaven ze 's Zondags-middags muziek- en zanguitvoering midden in de hei, waar jong en oud dan samen kwam, om te hooren, en waar dan de Evangelist weer tot de schare sprak. Die jongens gingen 's Zondagsavonds dan ook altijd naar de Evangelisatie in 't lokaal, en zij deden hun best, dat hun jongere broertjes en zusjes naar de Zondagschool gingen. 't Was een wonder, zoo gezegend als het daar ging.

Maar Reinder — — — Och, wat had hij daar graag altijd bij willen zijn, en mee muziek willen maken. De Bruin hield zooveel van hem en had meelijden met hem. Zelf bezat hij een mooie dwarsfluit; thuis speelde hij vroeger daar op, als zijn vrouw op 't orgel speelde. Maar nu kwam daar nooit meer van, en hij gaf het mooie instrument aan Reinder en leerde hem er op spelen. En spoedig kon hij het beter dan de anderen het konden op hun gewone fluiten, en 't ging zoo veel mooier. Ja, en nu wou hij zoo graag met de anderen meespelen, en enkele moeilijke stukken alleen met mijnheer op 't orgel.

Maar vader wou 't niet.

Gelukkig voor hem, dat Koba altijd goed luisterde, in de Zondagschool, maar ook in de Evangelisatie. En ze kon 't weer over vertellen, dat Reinder en moeder er genoeglijk naar luisterden. En leerde ze ook de liederen en zong ze voor. Daardoor kwam het, dat vader moeder had hooren zingen; 't waren versjes, die Koba moeder had geleerd.

Intusschen werd Reinder zoo oud, dat hij de school kon verlaten. Vader had het er op gezet, dat zijn jongen bij Hutink in de herberg zou komen. Hutink had zelf den wensch daartoe te kennen gegeven, maar toen nu Brink er met hem over sprak, zei de herbergier, dat hij hem vooreerst nog niet kon gebruiken.

Dat viel vader tegen, ook omdat Reinder nu vooreerst nog niets verdienen zou. Maar de jongen zelf, hoewel hij dit voor zijn vader verborgen hield, was blij, omdat hij een afkeer van de herberg had.

Maar wat moest hij dan nu? Maar wat rondsletteren? Of zijn vader op 't land helpen? Maar Hutink zou hem

was; maar hij kent vaders wil. En och, 't is voor mij zoo moeilijk, om daar tusschen te komen. Ik weet niet anders te doen, dan te bidden!”

Vol gedachten over vader Brink en zijn jongen, ging de Evangelist heen.

X.

ZOU ER REDDING KOMEN?

't Klubje van zeven — Kees Pik deed niet mee — groeide tot tien, tot twintig, tot dertig. Wat een verrijking was het voor die jongens van veertien jaar en ouder, dat ze iederen Zondag om twee uur naar 't lokaal konden gaan, en daar vrij bij elkander konden zijn alsof ze in hun eigen woning waren. Een half uur werd daar onder leiding van den Evangelist of een medehelper uit het dorp een gedeelte van den Bijbel gelezen en besproken. En ze mochten dan allerlei vragen doen. En verder leerden ze er zang en muziek.

Muziek — — — In de meeste woningen had men een harmonika. Een der jongens bracht eens de zijne mee. Mijnheer keek wel wat donker, maar zei er niets van. Doch hij kwam op 't idee, om 't orgel en de harmonika eens samen te laten spelen. En dat ging goed. Toen verzocht hij, dat allen, die over een harmonika beschikten, deze den volgende Zondag zouden meebrengen. Dat deden ze heel graag, en al de gelijk gestemde instrumenten mochten meedoen. De anderen moesten er bij zingen, en wie niet zingen kon, kreeg een, bij de harmonika's gelijk gestemde fluit, en leerde fluitspelen.

Wat leerden ze ijverig en wat deden ze hun best!

En wat vonden de heidemenschen die muziek prachtig.

En die dat zoo konden waren hun eigen jongens!

En toen 't winter werd, gaven ze gratis uitvoering in 't lokaal, dat dan altijd vol liep, en waar de Evangelist dan steeds tot de aanwezigen over 't Koninkrijk Gods

daarvoor geen loon geven. Vader zelf vond, dat hij nog maar wat moest leeren. Maar wat? Wat had een hóteldiende 't meest noodig? Dat zou — meende hij — de Evangelist wel weten, en met hem wilde hij er eens over spreken. Kon de jongen hier in de hei niets meer leeren, in 't dorp zou dat beter gaan, en de Evangelist zou daarvoor de gelegenheid wel weten.

Nog dezelfde week sprak hij De Bruin, en deze beloofde hem, dat hij er eens naar zou informeren, wat voor Reinder 't meest noodig was, om nu nog te leeren. Nu vond ook hij het verschrikkelijk, dat die vader voor zijn jongen juist zó'n beroep op het oog had, en hij hoopte, dat God wat beters voor hem zou beschikken.

Allereerst dacht hij nu aan mijnheer Gillesen, den controleur. Door de geschiedenis aan de brug waren ze goede kennissen geworden, en mijnheer was den Evangelist, om het gezegende werk, dat hij daar onder de heidemenschen verrichtte, bijzonder gaan hoogachten. Want den volgende zomer was hij weer eens daar langs gewandeld, en hij had in 't geheel geen last van de jongens gehad. En dan was hij daar meer gegaan, omdat hij 't daar mooi vond; hij had er de muziek gehoord en met trots hadden de menschen gezegd:

„Dat doen onze eigen jongens!”

Graag stond hij dan ook den Evangelist te woord, toen deze met hem kwam spreken over Reinder.

„Wel, — zei hij — dien jongen ken ik immers! Dat is immers dezelfde, die hier eens bij mij op 't kantoor geweest is. Wel ja, 'k heb 'm toen nog zijn naam laten schrijven, en dat beviel me zoo, dat ik dacht: zoo'n jongen zou ik wel eens kunnen gebruiken. Zoo? en wil zijn vader hem in die kroeg hebben? Wat mankeert dien man in zijn hoofd? 't Zou zonde zijn van zoo'n aardigen, flinken jongen. Maar dat moet niet, mijnheer De Bruin! U moet met dien man spreken en hem van die domheid afbrengen!”

„Ja, ja! — zei de Evangelist — u hebt goed praten. Ik heb al vaak met den man gesproken, maar hij neemt geen raad van mij aan, omdat hij denkt, dat ik altijd bijbedoelingen heb!”

„Bijbedoelingen?”

„Ja. Omdat ik Evangelist ben, en hij wil in 't geheel van geen godsdienst weten. En zijn jongen moet zoo zijn als hij zelf is, zegt hij. Maar zijn vrouw is anders, en die laat hij vrij, en zijn dochtertje ook. Mij dunkt, u moest eens met hem spreken. In u zal hij volle vertrouwen hebben!”

„Waarom?”

„Omdat het bekend is, dat u nooit naar een kerk gaat!”

„Maar weten ze dan niet, dat ik Katholiek ben?”

„Neen, dat schijnt niemand te weten, en ik wist het ook niet!”

„Nu, laat dan ook maar niemand het weten. Want een Katholieke kerk is er niet, hier in den wijden omtrek niet. Daarom kunnen ze met recht zeggen, dat ik nooit naar een kerk ga. Hier niet naar een Protestantsche kerk. — Ja, als die man zóó is, begrijp ik, dat hij mij, dien hij niet kent, beter zal vertrouwen dan u, dien hij wel kent. Goed, dan zal ik met den man spreken!”

Ze spraken nog een poosje samen, en toen De Bruin heenging, vermoedde hij welk plan de controleur had.

XI.

REINDER „KLERKJE” BIJ DEN CONTROLEUR.

Een maand daarna hadden de heide-jongens een nieuwen naam voor Reinder, dien hij daar nu wel zou houden. „Klerkje”. Want hij was schrijver-leerling op 't kantoor van den controleur.

Wat was vader Brink nu trotsch op zijn jongen. Want nu kon hij nog veel hooger worden dan hôtelbediende. Nu werd hij vast een *echte* heer!

Reinder zelf was er ook zeer mee in zijn schik, vooral, omdat hij nu voorgoed vrij kwam van allen dienst in de herberg. Zelfs hoefde hij er Zondags geen boodschappen te doen, omdat vader merkte, dat ze hem ook daar „Klerkje” noemden, en hij dit beleedigend achtte. En 't paste heele-

maal niet — vond hij — dat iemand, die een heer wordt, 's Zondags boodschappen deed voor een herbergbaas.

Hutink was daar boos om en zei zelfs tegen Albert Brink: „Als ik jouw jongen niet mag gebruiken, dan heb ik jou ook niet meer nodig 's Zondags!”

Maar Brink deed, of hij dat niet hoorde.

Moeder, natuurlijk, die was de blijdeste van allemaal, dat Reinder bij den controleur was. Wat dankte ze er den Heere voor, en hoe sterkte haar dit in de hoop, dat de Heer alles ten goede zou schicken.

Koba was ook wel blij, maar — zij miste hem nu bijna den heelen dag; zij was nu altijd met moeder alleen, en 't was nu zoo stil in huis. Want Reinder ging nu 's morgens al naar 't kantoor in 't dorp en bleef er heel den dag. Hij kreeg boterhammen mee voor 's middags, en eerst 's avonds, als hij terugkwam, kon hij aan zijn werste maal beginnen. Maar dan was 't ook telkens iets als feest, omdat vader dan ook thuis kwam.

En vader zette voor niemand zijn ooren zoo wijd open als voor zijn jongen, die altijd wat nieuws wist.

„En, vader! mijnheer speelt zoo mooi op de viool! O, u moest dat eens hooren! Heel anders dan in de herberg! 't Is of je 't in den hemel hoort zingen. En 'k heb hem gezegd, dat ik de dwarsfluit bespeel. O, daar was hij zoo blij mee. Hij wil graag, dat ik de fluit eens meeneem, om te hooren, hoeveel ik er van ken. Hij zegt, dat het zoo prachtig gaat, viool en fluit samen. Wij zullen dat dan eens probeeren. Maar bij hem in de kamer, en dus nadat het kantoor gesloten is. Vindt u goed, dat ik dan eens wat later thuiskom?”

„Zeker, vent! zie jij maar in alles goede vrienden met mijnheer te worden. Dat is in je voordeel!”

„Ja, vader, weet u? Mijnheer is altijd thuis. Hij komt bijna niet onder de menschen. En naar de sociëteit gaat hij ook niet, zooals andere heeren; en nooit naar een kafe!”

„Nou, dat is goed, best! Leer maar van hem, dat jij 't ook nooit doet!”

„En met mijnheer De Bruin is hij beste vrienden!”

„Komt die dan wel bij hem?”

„O, nu en dan, vader!”

„Hoe is 't mogelijk! Want ze zeggen, dat jouw meneer nooit naar een kerk of zoo iets gaat!”

„Nooit, vader!”

Vader zei, dat hij de wereld niet begreep.

Al spoedig nam Reinder eens zijn fluit mee naar 't kantoor, en toen hij na 't sluitingsuur met mijnheer mee was gegaan, moest hij spelen. Maar — hij had nog nooit goede muziek gehoord, dan alleen, toen mijnheer op de viool speelde. Mijnheer liet hem het aardige wijsje driemaal fluiten en zei toen:

„Nu ken ik het, en zal het eens op de viool spelen!”

Driemaal speelde hij het, viermaal. Maar, o, wat was dat aardige wijsje nu wondermooi. Want mijnheer speelde met diep gevoel. En Reinder begreep, dat hij dat wijsje heel, heel anders moest fluiten, dan hij het tot nu toe deed. Hij hoorde het nu met zijn ziel, hij voelde 't. En van nu aan probeerde hij anders te spelen. En soms speelden ze samen.

En eindelijk moest vader eens 's avonds komen, om hen samen te hooren spelen. En vader kwam. En o, dat maakte hem dronken van geluk. Niet omdat hij 't zoo mooi vond, maar omdat hij daar in die mooie kamer was, en dat zijn jongen daar was, alsof hij daar thuis hoorde, zulke goede vrienden met zoo'n groot meneer.

Maar 't duurde niet lang, of mijnheer had heel wat in Reinder te berispen. Daarom ging hij eens vader Brink bezoeken.

„Tot mijn groote verbazing heb ik gehoord, dat uw zoonje nooit naar een Kerk gaat of ooit een Godsdienstige bijeenkomst bijwoont. Dat is geen manier van doen voor een jongmensch, die overigens een goede opvoeding geniet. Dat half verwilderde jongens uit de hei en uit de achterbuurten nooit ter kerk gaan, och, wat zul je daarvan zeggen. Maar een jongmensch als Reinder! En hij is toch Protestant! Kijk, als 't een Heiden of Mohamedaan was, waarvoor er hier geen tempels en priesters zijn; — maar hij is toch Protestant — — —”

O, wat kleurde vader Brink. En moeder werd er ook verlegen mee, hoewel ze blij was, dat mijnheer zoo sprak. Maar ze begreep, dat vader nu geen geschikt antwoord zou kunnen geven.

„Ja — — — ja — — —” zei hij en keek naar den grond.

Reinder had niet gezegd aan mijnheer, dat zijn vader niet wilde, dat hij naar Kerk en Zondagsschool en Catechisatie ging. Hij dacht: nu moet vader 't zelf maar zeggen. Kalm zat hij dus op een antwoord van vader te wachten.

En allemaal wachtten ze er op, dat iemand nu hierop iets zou zeggen. En zelfs Koba dacht, dat vader 't wel eerlijk zou zeggen.

Maar vader zei niets dan: „Ja — — — ja!” — alsof hij diep, heel diep in den grond moest zoeken, waarom zijn jongen zoo was.

Gelukkig, moeder kwam redding brengen.

„Ja, zie eens, mijnheer! Dat ligt niet zoozeer aan onzen Reinder — — —”

Vader verschoot opnieuw in kleur, want nu rekende hij er vast op, dat moeder de waarheid zou zeggen, dat het zijn schuld was. Doch, o, wat een groot geluk voor hem, zij deed dat niet.

„Kijk eens, mijnheer, hoe ik hier lig. En zoo lig ik al jaren. En we zijn maar werkmenschen; een beetje hulp voor 't dagelijksche werk kunnen we niet betalen. Vader is altijd, in de week en 's Zondags, in dienst bij Hutink,

en dus heb ik nooit eenige hulp dan van Reinder en Koba. Maar ze moesten ook naar school; verzuimen mochten ze nooit, van vader niet en van mij niet. Die lieve kinderen hadden 't dus heel de week druk, en daar morden ze nooit over; ze deden en doen alles gewillig. Maar 's Zondags — — — Ja, vader moest bij Hutink wezen, en ik — — zie me dat nu aan! — — ik kon van mijn bed niet. Begrijpt u? Wij konden in dit opzicht de kinderen in 't goede niet voorgaan; de kinderen wisten niet beter, of ze hadden met Kerk en Godsdienst niets te maken!"

„Wat was vader blij, dat moeder 't zoo mooi voor hem bedisselde. En mijnheer begon goedmoedig te knikken en zei: „Ik wist dat niet; ik begrijp nu een beetje den toestand. Maar 't is toch niet, zooals 't hoort!"

„Nee, mijnheer! — vervolgde moeder — 't is ook niet, zooals 't hoort. God kan op zoo'n toestand geen zegen geven. Maar 't zal anders!"

„Ja, — viel vader haastig in, alsof hij bang was, dat mijnheer zou denken, dat hij 't niet eens was met zijn vrouw — Ja, 't zal anders! En we zijn al anders begonnen. Onze Koba gaat al naar de Zondagsschool en naar 't Kerkje. Maar onze Reinder zal er nu voortaan ook geregeld heen!"

„Wel, wat! Moeder en Reinder en Koba wisten niet, wat ze hoorden. O, wat waren ze blij. Reinder was al ineens klaar. „Maar, vader! ik ben al te oud voor de Zondagsschool; ik zou dan om twee uur moeten gaan. En dan om zes uur met Koba naar 't Kerkje!"

„Ja, dat is goed. Ik weet dat alles zoo precies niet. Als jullie maar doet, zooals 't hoort!"

De controleur glimlachte eens naar Reinder en zei:

„Ja, ja, maar 'k wil er zeker van zijn, dat je 't doet ook! Ik ga zelf dan ook eens naar 't kerkje, om te zien, of jij d'r bent. Zoo, dat is om zes uur. 'k Zal 't onthouden. En om twee uur, wat is 't dan?"

„Dan spelen ze daar op harmonika's en op fluiten en ze zingen mooie liederen, en ze lezen dan uit den Bijbel en ze spreken daarover!"

Vader lachte:

„Mijnheer kan wel hooren, dat je daar wel gaat, anders wist je 't niet alles zoo precies!"

langzaam vooruit, en zat enkele uren daags op. En ze wandelde al eens door de kamer en om 't huis heen. Dat was voor dit gezin al zulk een groot voorrecht, dat ze er niet genoeg voor danken konden. Dan kwam er nog bij, dat Reinder, na 't eerste jaar, dat hij bij den controleur op 't kantoor was, twee gulden in de week verdiende; en na 't tweede jaar kreeg hij vier gulden per week. Voor moeder was dat heel wat! Voor vader ook wel, maar deze achtte het van veel meer belang, dat Reinder zooveel leerde en zoo knap werd. Want de controleur zorgde er voor, dat hij veel te leeren kreeg, en Reinder hield daarvan.

't Ging dus alles naar wensch, en zelfs vader Brink geloofde, dat het wel voordeel was, om godsdienstig te zijn. Maar moeder sprak altijd van genade, als er over zegeningen te roemen viel.

Doch in korten tijd kwam er een groote verandering. In 't najaar werd Hutink, een zwaar gebouwd, sterk man, plotseling erg ziek. Brink dacht dadelijk aan sterven, en vreesde — omdat hij de vrouw van Hutink goed kende — dat hij dan spoedig ontslagen zou worden. En wat dan?

En Hutink stierf. En kort na de begraafing wist Brink, dat men hem hier niet meer noodig had. Want de weduw-vrouw ging naar 't dorp wonen, en een broer van Hutink nam de herberg over. Deze broer had drie zoons, die vader voldoende hulp konden verschaffen, en dus wilden ze Brink missen. En Brink zou nog wel twee of drie maanden in dienst blijven en zijn loon ontvangen, maar dan was 't voorgoed afgelopen.

En wat dan? Want in deze heide-wereld hier had hij een zeer benijdbaren dienst gehad. Zeven dagen in de week, zomer en winter, geld verdienen, dat was een bijzonder buitenkansje, meende men.

Wat moest hij nu? Daglooner worden? En dan soms werk en soms niet? En altijd voor een karig loon?

O, hij keek zoo donker, en was zoo bezorgd. Maar moeder was in haar hart blij. Want zij geloofde vast, dat hij wel weer werk zou krijgen, doch dan voortaan 's Zondags vrij zou zijn. En dan zou er een nieuwe zegen binnen komen: de zegen van een rust- en feestdag.

Onbedacht vatte Reinder dit nog op als een beschuldiging en verdedigde zich.

„Heusch niet, vader! maar 'k heb wel vaak even staan luisteren aan 't zijportaal!"

„Nou goed, — zei mijnheer — ik kom dan ook eens om twee uur kijken, of je daar bent. En van muziek houd ik: dat weet je!"

Hij presenteerde vader Brink een sigaar, stak zelf ook een op, wenschte moeder beterschap en groette allen met een handdruk. Reinder echter vroeg, of hij hem tot den straatweg zou geleiden. Hij wou dat wel graag, en samen stapten ze op.

Wat waren ze dien avond allen in hun schik. Vader ook, omdat moeder alles zoo goed voor hem bedisselde had. En wat heeft dien avond moeder Brink den Heere gedankt. Want zij ondervond, wat de Evangelist had gezegd, dat de Heere wonderlijk is in Zijn doen.

XII.

HOE 'T VERANDERDE.

Wat werd het veel aangenamer in Brinks woning, nu vader niet meer verhinderde, wat moeder en de kinderen zoo graag wilden. Hij ging zelf wel niet naar 't kerkje, maar zorgde altijd goed, dat de kinderen er konden gaan. De Evangelist kwam nu ook meer de vrouw bezoeken. En als 't dan soms trof, dat vader ook thuis was, dan deed hij niet meer norsch, maar vriendelijk.

Als vader de deur uit was, lasen Koba of Reinder wel in den Bijbel, en vaak overluide, voor moeder; maar nooit als hij thuis was. De Evangelist gaf evenwel den raad, om 's morgens, 's middags en 's avonds bij 't eten een gedeelte van den Bijbel te lezen, ook als vader er bij was. De vrouw had dit al lang graag gewild, maar durfde niet. Nu echter begonnen ze er aan, en vader liet ze maar begaan en zei er goed noch kwaad van.

't Begon er steeds fleuriger te worden. Moeder ging

„Och, — zei ze — je moet niet bezorgd zijn en donker kijken; de Heere zal wel goed voor ons zorgen!"

Ja, ja, — meende hij — zij had makkelijk praten, omdat ze toch niet werken kon.

Reinder hielp ook, vader aan te moedigen.

„Ik verdien nu al vier gulden, en al hebt u lang niet alle dagen werk, dan verdienen we nu samen toch al gauw meer, dan toen ik nog niet bij mijnheer op 't kantoor was!"

Ja, maar toen in Februari — heel de wereld zat onder de sneeuw — vader voor 't laatst zijn weekloon van Hutink voor moeder neertelde, begonnen ze 't allen donker in te zien. En die eerste en tweede week, dat vader al den dag thuis was en niets had te doen, en Zaterdag op geen weekloon kon rekenen, o, 't was voor Brink, of ze nu van honger en ellende zouden omkomen.

En moeder wees er maar telkens op, dat de Heere machtig genoeg was om in alles te helpen, en ook helpen zou. Maar hij zei wrevelig:

„Ja, dat zie je dan nu!"

't Was daar nu somberder dan ooit.

Doch moeder smeekte om hulp van boven, en geloofde vast, dat de Heere helpen zou, hoewel de winter bleef aanhouden, en nergens werk los kwam. Gelukkig, ze hadden nog genoeg brandstof, en aardappelen en boonen, en vier gulden in de week van Reinder. Anderen waren nog armer. Moeder herinnerde hem daaraan, maar hij zei:

„Ja, nu nog, maar met een paar maand is alles op, en dan hebben we niets meer!"

„Maar — zei ze — we weten ook niet, of we dan nog leven. Hutink is zoo maar ineens weggenomen!"

Daar schokte hij van op: niet meer leven; begraven zijn: dat was nog erger. Ja, voor hem.

Arme man, dat hij geen geloof had. Want God in den hemel had op aarde al menschen besteld, om 't gezin van Brink te helpen.

De controleur wist al alles; door Reinder. En de Evangelist wist het ook: hij bezocht het gezin geregeld. De controleur sprak met den Evangelist.

„Die man moet geholpen worden, maar hoe? Ik weet er geen raad op!”

„Ik wel! — zei de Evangelist. — Als u maar iemand weet, die zich borg voor hem wil stellen. Ik weet een gedootje met veel bouwgrond te huur, waarop hij — onder Gods zegen — een beter bestaan zal kunnen hebben dan in dienst van Hutink!”

Hij legde hem een en ander uit, en toen zei de controleur:

„Ah ja! dat zou net iets voor Brink zijn, en dan was hij een vrij man. Goed, ik zal zorgen voor borgstelling!”

Reinder moest dadelijk naar huis, om vader te halen voor een goedetijd. De Bruin zou dan zelf met hem naar dat gedootje, en naar den eigenaar er van, gaan.

't Was weer zomer. En weer Zondagmiddag.

De melkboer kwam met volle emmers uit de wei.

De Evangelist kwam uit een net huis met groote schuur te midden van fleurig tuin- en landbouwgewas. Na hem kwamen een vader, een moeder, een zoon en dochter. Na Zon-

dagsschool gehouden te hebben, was de Evangelist hier komen koffiedrinken en nu gingen ze samen naar 't lokaal.

„Wel Brink! wat heb je hier een keurig spulletje! En wat staan de vruchten gezegend!”

„Ja, meneer, 't staat er kostelijk voor! En we leven er al geheel uit. 'k Had niet gedacht, dat mij ooit zooveel geluk beschoren zou zijn!”

Wandelend stapten ze langs 't bekende pad naar „'t kerkje”. Moeder hield vader in den arm. Haar oogen straalden van geluk en blijdschap, meest, omdat vader nu geregeld meeging naar de prediking. En ze had den Zondag uit haar jeugd terug.

„Alles genade! — zei ze en herhaalde ze — Er is geen einde aan Zijn liefde en macht!”

Reinder en Koba liepen naast elkaar achter het drietal vóór hen, en spraken ook samen, maar zacht.

Dicht bij 't kruispunt, waar ze over de draaiplank naar 't lokaal moesten, zag de Evangelist Dirk Blast en zijn vrouw komen. Lachend bleef hij met het viertal Brink's staan wachten op 't naderend paar, dat ook op weg was naar 't lokaal, en toen ze dicht bij waren, zei hij:

„Wel Dirk, weet je 't nog, dat je mij hier eens kopje onder liet gaan? 't Is precies zeven jaar geleden!”

Dirk schoot een beetje in kleur, en zei:

„Nou, óf ik 't nog weet, meheer! — Maar 'k wist niet, dat het al zeven jaar geleden is. Wel, wel! Zeven jaar! — Wat is er in dien tijd veel veranderd!”

„Ja, jongen! daaraan zie je, wat God kan!”

„Nou, meheer, of je dát zien kan!”

Achter elkaar gingen ze over de brug, moeder door vader stevig vastgehouden.

In 't lokaal was bijna geen plaats meer. En op een der achterste banken zat de controleur.